که غوارئ د سولې او پخلاینې دره
بېرته اوسي، اوربند ټینګ کړئ

اوربند

ORBAND

CEASEFIRE
14th & 15th

شماره چهاردهم و پانزدهم. ۱/ دلو/ ۱۳۹۷

د ولسمشر تاریخي بدنامي (ډیورنډ کرښه)

هر هغه چا ته چې تاریخي بې ننګي وغاړې شي تر قیامت پورې به د هغه طوق لعنت د هغه په غاړه کې پروت وي، تاریخي شرم داسې یو تور داغ او ناوړه بدنامي ده، که د یو هېواد ولسمشر، یا د هېواد کوم بل لوړپوړي چارواکی یو ځل بدنام شو، نو په هېڅ صورت به خپله بد نامي پاکه نه کړای شي، تر څو دا نړۍ وي دده نوم به په بده یادېږي...

پدې ګڼه کې...

- د ولسمشر غني تاریخي بدنامي (ډیورنډ کرښه)
- دولس ګرامه مالفزد: د جګړو د کلونو محکم
- د لشدیې توکیو د قاچاق د مخنیوي لپاره...
- سر یې هوري په دمغان لم یې الک دی
- خلګه کولای شو مثبت فکر وکړو؟
- دروغجنو ژمنو، هېواد بحراني کړ
- چې دا دعا ده که ښېرا؟!!
- موجبات بیماری روانی
- د ژوند وزې لاړېښوونې
- سوله مو تجربه کړې؟
- مردم، خشمگین اند!
- د قصه خوانی مړی
- د بلاګانو مباشت
- د لوماند منطق
- سیکولاریزم

سړکونه ملي نوامیس دي

سړکونه بنایي یوازنۍ قیمتي بخښینا وي چې د ډېرې لږې نه پاملرنې له کبله له منځه ځي او دا یوازینۍ بخښینا یا زېربینا ده چې تقریباً د ټولنې هر فرد ترې ګټه اخیستی شي.
په نوره نړۍ کې د یوه کیلومتر سړک د جوړولو قیمت له ۳.۵ میلیون ډالرو تر ۵.۴ میلیون ډالرو پورې (د سړک پراخوالي ته په کتو) تخمینېږي. بنایي په افغانستان کې هم د یو کیلومتر سړک د جوړولو قیمت د ۳ میلیونه ډالرو شاوخوا وي، نو اوس تاسې اټکل وکړئ چې زموږ سړکونه څومره قیمتي سرمایه ده او موږ څومره ماشومانه چلند ورسره کوو..!

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوربند

پښتخلس ورځنۍ

رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَداً آمِناً

شمارهٔ چهاردهم و پانزدهم، ۱/ دلو/ ۱۳۹۷

نیولیک

سړکونه ملي نوامیس دي/ ۲
د نوماند منطق/ ۳
د ولسمشر غني تاریخي بدنامي (ډیورنډ کرښه)/ ۴
موجبات بیماری روانی/ ۵
د قصه خوانی مړی/ ۷
ځنګه کولای شو مثبت فکر وکړو؟/ ۷
د نشه‌يي توکیو د قاچاق د مخنیوي لپاره د دریو ګاونډیو هېوادونو شریکه مرسته/ ۸
سیکولاریزم/ ۹
سر یې هوري په دمغان لم یې اټک دی/ ۱۰
سوله مو تجربه کړې؟/ ۱۰
مردم، خشمگین اند!/ ۱۱
د بلاګانو میاشت/ ۱۲
دروغجنو ژمنو، هېواد بحراني کړ/ ۱۳
چې دا دعا ده که ښېرا؟!!/ ۱۴
د ژوند وړې لارښوونې/ ۱۴
دولس ګرامه ماغزه؛ د جګړو د کلونو محک/ ۱۵

اوربند

د تلپاتي سولې لومړی ګام
اوربند؛ د ملي جرګې یواځینی شرط دی
اوربند؛ د روغې جوړې پیلامه ده
اوربند؛ د جګړې مخنیوی دی
اوربند؛ ملي غوښتنه ده
اوربند؛ د هر افغان غږ دی
اوربند؛ د هرې مور هیله ده
اوربند؛ ملي اړتیا ده
اوربند؛ ټیکاو دی
اوربند؛ د سوکالۍ لوری دی
اوربند؛ د بسیاینې لار ده
اوربند؛ د پرمختګ اساس دی
اوربند؛ ژوند دی
اوربند؛ له مرګ سره مبارزه ده
اوربند؛ د بربادۍ مخنیوی دی
اوربند ټینګ کړئ، له اوربند سره کېنئ، پر اوربند راټول شئ.

بسم الله الرحمن الرحیم

سرلیکنه

ملي فریضه

سړکونه د عام المنفعه ځایونو په سر کې راځي. د سړکونو ساتنه، پرې پاملرنه او سمه جوړونه د ملي نوامیسو برخه ګڼلی شي...
زموږ په هېواد کې د سړکونو رغول او ساتل له لویه سره ستونزې لري. لومړی د سړکونو په جوړولو کې د سړک جوړولو پروژې داسې شرکتونو ته ورکول کېږي، چې یو مخ یا د سړک جوړولو سابقه نه لري او یا سړک په داسې بڼه جوړوي، چې عمر یې د کلونو پرځای ایله یو څو میاشتې وي...
په نورو هېوادونو کې د سړک جوړولو تر څنګ د سړکونو څارنې او بیا بیا د خرابو شویو ځایونو د جوړولو ځانګړي ټیمونه وي، وخت پر وخت د سړکونو څارنه او بیا کتنه کوي او که اړتیا وي، اړوند چارواکي پرې خبروي او د سړک د خرابو شویو او یا له خطر سره مخ شویو برخو غم خوري...
دا چې د هر کیلو میتر سړک پر جوړولو میلیونونه ډالر لګېږي، پکار ده له لومړي سره د سړک جوړولو پروژه داسې شرکتونو ته ورکړل شي، چې تر ټولو ښه ګرنټي، ښه نرخ او د سړک جوړولو سابقه ولري...
زموږ په هېواد کې تر دې دمه تر ټولو ښه جوړ شوي سړکونه، هغه سړکونه دي چې بهرنیو شرکتونو ساز کړي دي، پاتې نور چې د عمر ګرنټي یې پېنځلس یا شل کاله وي، په یو څو کلونو کې له منځه تللي او بیا رغولو ته سخته اړتیا لري، چې له بده مرغه زموږ چارواکي هم د سړک په جوړولو او هم یې په ساتلو کې خورا بېغوره دي...
د سرکار تر څنګ ولس هم د سړک ساتلو پوره پوره مسوولیت لري. دلته چې سړک جوړ شي، په هره کوڅه کې د هر کور مخې ته غټ جمپ جوړ کړي، یا د کور ټولې اوبه سړک ته را وباسي، دا په داسې حال کې چې جمپونه سړک خرابوي، ځکه له هر بریک نیولو سره پر سړک بوج راځي او ددې خطر پیدا کوي، چې له جمپونو سره نژدې سړک کښېني او یا کندې پکې جوړې شي. بل اوبه سړک له منځه وړي، چې له بده مرغه دلته دې ټکي ته هېڅوک پام نه کوي، د سړکونو پر سر موټر شویانې جوړوي، د کور اوبه عمومي سړکونو او عمومي کوڅو ته را باسي او په ډېره لږه موده کې سړک له منځه وړي... بله ستره ستونزه د بار وړونکیو موټرو د وزن نه کنټرول دي، چې پدې برخه کې د چارواکیو بېغوري ستر خیانت او د ملي عام المنفعه پروژو د له منځه وړلو په معنا دي...
پدې هیله چې هم چارواکي او هم ولس ددې سترو ملي عام المنفعه ځایونو په ساتنه او رغونه کې ونډه واخلي...

امتیاز

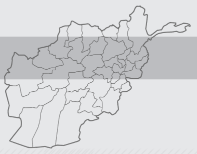

افغانستان

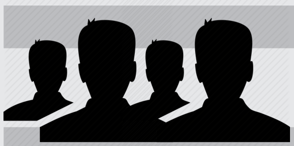

چلوونکي

افغانان

خپرندوی

دانش خپرندویه ټولنه

اړیکي

۰۷۸۸۰۴۲۸۲۱ - ۰۷۰۰۶۳۹۳۸۳

برېښنلیک

spinsahaar@gmail.com

بیه

۲۰ ؋

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړکونه ملي نواميس دي

نبي ساحل- نوي زیلانډ

لويې لارې او سړکونه په اقتصادي لحاظ د انسان د وجود د رګونو هومره اهمیت لري. د سړکونو جوړولو مسیرونه د اقتصادي سرچینو د ښځولو، نفوس، د سرحدونو او ښارونو نښلولو او هوايي ډګرونو او ښارونو نښلولو د اهمیت له مخې ټاکل کېږي.

د افغانستان تقریباً د ټولو سړکونو د مسیرونو انتخاب، ډیزاین او نقشه د ټولواک محمد ظاهر شاه په دوره کې شوې ده، چې د جوړولو پروسه يې په تدريجي ډول پرمخ تللې، بیا ړنګ شوې او بېرته رغول شوي دي...

په هېواد کې د نوي پیل سره سم چې نړیوالو بې ساري مالي مرستې وکړې، د هېواد په تاریخ کې د لومړي ځل لپاره مو د دومره زیات شمېر قیر یا سفالت سړکونو خاوندان شو. له بده مرغه لکه په ټولو برخو کې چې موږ د سیستم د نه درلودلو او نه مدیریت له ستونزو سره مخ یو، د سړکونو د تنظیم او مدیریت تشه هم خورا ژوره ده.

سړکونه ښايي یوازنۍ قیمتي بېخبینا وي چې د ډېرې لړې نه پاملرنې له کبله له منځه ځي او دا یوازینۍ بېخبینا یا زېربینا ده چې تقریباً د ټولنې هر فرد ترې ګټه اخیستی شي.

که له افغانستان سره دا نړیوال سخاوت نه وای، ښايي زموږ څو نسلونه د ثبات او قوي اقتصادي حاکمیت له لرلو سره سره پدې نه وای توانېدلي چې په دومره پیمانه سړکونه سفالت کړي، خو له بده مرغه داسې ښکاري چې دا ستره ملي سرمایه او ملي ناموس موږ پاللی او ساتلی ندی.

په نوره نړۍ کې د یوه کیلومتر سړک د جوړولو قیمت له ۳.۵ میلیون ډالرو تر ۵.۴ میلیون ډالرو پورې (د سړک پراخوالي ته په کتو) تخمینېږي. ښايي په افغانستان کې هم د یو کیلومتر سړک د جوړولو قیمت د ۳ میلیونه ډالرو شاوخوا وي، نو اوس تاسې اټکل وکړئ چې زموږ سړکونه څومره قیمتي سرمایه ده او موږ څومره ماشومانه چلند ورسره کوو.

کېدای شي ځینې کسان ناامني یا د مخالفینو لخوا سړک ویجاړول یو دلیل وګڼي، له بده مرغه نه یوازې مخالفین، بلکې د حکومت کمکارۍ او د ولس بېغورۍ د سړکونو اوسنی حالت له جدي ګواښ سره مخ کړی دی. په ټوله کې زموږ ولس له عامه تاسیساتو سره هسې چلند نه کوي، څه وړ چې ورسره ښايي. ښه مې یاد شي، د کابل د کمپنۍ او میرویس میدان سړک چې جوړېده، د شپې لخوا به د سړک چم ګاونډ اوسېدونکیو له سړک څخه رېګ په لاسي کراچیو کې خپلو کورونو ته غلا کاوه، دا زموږ د ښاري هېوادوالو له عامه تاسیساتو سره د مینې بېلګه ده، په کلیو او لرې پرتو سیمو کې به مونو څه حال وي؟!

ولس ته له ملي شتمنیو سره د مینې او د هغو د ساتنې روحیه ورکول بېل او یو ضروري بحث دی. له بده مرغه زموږ دا مینه پاکستاني برانډ اسلام او جهاد له منځه یووړه، راځم بېرته خپلې موضوع ته چې دولت د سړکونو په ساتلو کې ولې بې غوري کوي.

له استثنا پرته په ټولو هېوادونو کې د سړکونو ساتنې لپاره منظمې سروې ډلې وي. هغوی د ځانګړې موټرو (Radar Portal Systems RS۳) په واسطه په ډېر لوړ کیفیت د سړک ټکی پر ټکي سروې کوي او په اتوماټیک ډول د سړک ډېټا کمپیوټر ته لېږدوي. په دغې ډېټا کې د سړک څرنګوالی په تفصیل او وضاحت سره څرګندېږي چې اړوند اداري دغه رپوټ ته په کتو د یاد سړک د ترمیم او که اړتیا وي د بیا رغونې پلان او بودیجه جوړوي.

هغه هېوادونه چې ددې ډول وسایلو اقتصادي وړتیا نلري، هغوی بیا په منظم ډول په هرو شپږو میاشتو کې یو ځل د هر سړک سروې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدغه سروې کې بیا هم له یو شمېر کوچنیو تخنیکي وسایلو څخه استفاده کوي او د سروې انجنیران ډېر په دقت سړک له یوه سره تر بله معاینه کوي. د سړک چاودې، د سړک ښنډې، د اوبو او سېلاوونو زیانمنې برخې، احتمالي زیانمنېدل، د پېښو له کبله زیانمنېدل او نور څېړي او رپوټ یې برابروي. د همدغه رپوټ پر بنسټ ورته د رغونې او که اړتیا وي د بیا رغونې پلان او بودیجه برابرېږي. په همدغه رپوټ کې د سړکونو ترمیم د لومړیتوب پر بنسټ پیلېږي، چې ځینې یې بیړنیو اقداماتو، ځینې یې پاملرنې او ځینې یې څو کاله وروسته پاملرنې ته اړتیا لري.

د سړکونو منظمې پالنې او ساتنې یوه اقتصادي بېلګه دلته را اخلم. دا بېلګه د (Multnomah County) د ۲۰۰۲ز کال له رسمي رپوټ څخه را اخلم.

دا عادي سفالت شوي سړکونه تر پینځلسو کلونو پورې عمري لري، تر دې ور هاخوا د خرابېدو خوا ته ځي. یو سړک چې دوه لینه دی، د یوه مایل یو لاین د جوړولو قیمت یې په هغه کال شپږ سوه زره ډالر اټکل شوی و. که یاد سړک په یاد پراخوالي او اوږدوالي تر لسو کلونو په کم عمر کې یو ځل ترمیم شي یوازې نوي زره ډالر لګښت پرې راځي او که همدغه چاره تکرار شي په شلو کلونو کې به یو سل او اتیا زره ډالر لګښت پرې راغلی وی. دا لګښت تر پنځوسو کلونو پورې دوه سوه شپږ اویا زرو ډالرو ته رسېده، خو بلخوا که څارنه یې نه وای شوې او ترمیم یې نه وای شوی، په یاد سړک به ۶۰۰ زره ډالر لګښت راتلو چې دا د ترمیم هغو تر دوه چنده زیات لګښت دی.

اوس یې نو تاسې خپله اندازه لګوئ، که موږ د خپلو سړکونو نظارت، ساتنه او پالنه په مسلکي ډول ونکړو ډېر زر به د ځینو برخو سړکونو له سره بیا جوړولو ته اړ شو او بیا به میلیونونه ډالره پرې لګوو چې ښکاره خبر ده دا پیسې نلرو. همدا اوس د کابل- کندهار سړک جدي ترمیم ته اړتیا لري، که پاملرنه ورته ونشي دغه ستره ترانزیټي لار به له سره بیا رغول غواړي.

ډېر کوچني لګښتونه د ډېرو سترو لګښتونو مخه نیولای شي. که د ټولګټو وزارت فعال وای او په ابتدایي وسایلو سمبال یو سروې ټیم یې درلودای، نن به زموږ د سړکونو دا حال نه وای.

د نوماند منطق

حفیظ الله تراب

(طنز)

په نازک حسین باندې هغه شپه د کال غونډې اوږده تېره شوه، خو چې اخر پرې خدای سبا کړه، نو له نورو ورځو مخکې ټلوېزیون ته لاړ، د پوښتنو په جوړولو لګیا شو، خو د هغه د زړه ټوپونه هله ارام شول، چې کمره وال ملګری یې کوټې ته ورننووت. لږه شېبه کې یې ملګري د مرکې سامان تیار او د ټلوېزیون په موټر کې سپاره شول.

نازک حسین ته په زړه پورې دا وه، چې سږکال د جمهوري ریاست چوکۍ ته یوه موچي هم ځان نوماند کړی و. سره له دې، چې په یاد کسب کې ورته د شرم کومه خبره نه ښکاره کېده، خو حیران په دې و، چې (د چرګ یې د مالګې له څټلو سره څه؟!)

نیم ساعت به لا نه و تېر شوی، چې د پرونیو معلوماتو په مټ یې د جمهوري ریاست د نوماند ځای پیدا کړ. هغه فکر کاوه، چې مرکه به ورسره په کور کې کوي، خو د هغه هیښتیا لا پسې هله ډېره شوه، چې نوماند صیب پخپله لویه غرفه کې ناست او یوه لویه ربړې موزه یې -چې د کابل ختو په پوره بې عدالتۍ شکولې وه- ګنډله.

له نېکه مرغه غرفه لویه وه. تر سلام او مقدماتي خبرو وروسته، نوماند صیب -چې یو قواره دار او په غوښو پټ انسان و- مرکې ته ځان تیار او هغه ترې وپوښتل:

- که د ځان تر پېژندنې وروسته پر خپلو پخوانیو کاري تجربو رڼا واچوئ، خوښ به شم!

- نوم مې بلبل شاه، د پوځ پخوانی متقاعد ډګروال یم. د خپل پینځه څلوېښت کلن ماموریت په دوران کې مې د ذرې هومره خیانت نه دی کړی، تر خپله توانه مې د خلکو او هېواد خدمت کړی، دولس کاله کېږي موچیتوب کوم او له دې لارې مې د ژوندانه کشتۍ د نامعلومه راتلونکي ژوند په څپو کې روانه ده.

- تاسې د موچیتوب خبره وکړه، ډګروالي او موچیتوب! دا خو یو له بله ډېر سره لرې دي، دا کار مو ولې پیل کړ؟

- خبره دا ده، چې لسیزې وشوې په دې هېواد کې قانون نشته، سړی او نه سړی معلوم نه دی، بلکې د هغو انسانانو باداري او بدماشي روانه ده، چې نه یې تاریخ معلوم و او نه هویت، نو په داسې ګډوډۍ کې حالاتو مجبور کړم، چې موچیتوب پیل کړم، حال دا چې په خپل مسلک کې لوړې زده کړې لرم.

- ډګروال صیب! تاسې ډېر په زړه پورې انسان یاست، خو زما د مرکې کولو اصلي موخه دا ده، چې دا رښتیا ده، چې تاسې جمهوري ریاست ته هم ځان نوماند کړی دی؟

- هو دا سمه ده او تاسې هم باید حیران نشئ.

- حیراني مې په دې ده، چې تاسې به له دې موچیتوبه لس لکه افغانۍ څنګه پیدا کړې وي، دا خو لږې پیسې نه دي؟

- ستاسې دا اندېښنه پر ځای ده، خو د پښتو هغه اصطلاح ده، چې د ډېرو امسا د یوه ګېډۍ. په اوس وخت کې په ټول هېواد کې څه باندې دوه لکه تعلیم یافته ځوانان دي ته مجبور شوي، چې موچیتوب وکړي، د هغوی له پینځو پینځو روپیو، لس لکه افغانۍ جوړې او دا ستونزه مې حل شوه.

نازک حسین: ډېر ښه، خو له تاسې سره دا فکر څنګه پیدا شو، چې له موچیتوبه یو ناڅاپه د جمهوري ریاست ټاکنو ته ودرېږئ؟

- دا مو ښه پوښتنه وکړه، خبره دا ده، چې زما کله هم دا زړه نه و، چې دا کار دې وکړم، خو دوستانو او نورو ډېرو خلکو دې ته وهڅولم، چې باید دا کار وکړم. همدارنګه یوه شپه مې نور نوماندان سترګو ته ودرېدل، خدای شته ډېر پکې داسې دي، چې یوه لکۍ نه لري، نور پوره دي. ځینې خو پکې هغه مشهور غله، غلامان، ککړان او د پردیو داسې مزدوران دي، چې په ټوله دنیا کې به یې ونه مومې. رښتیا خو دا ده، چې له داسې غبیانو، غاصبینو او بې شرمو انسانانو نه راته خپل ځان ډېر وړ ښکاره شو. زړه کې مې وویل، چې د انصاف له مخې په علمي لحاظ او د خدمت له کبله تر ډېرو نوماندانو بلبل شاه موچي ښه دی.

دا سمه ده، چې د اوس لپاره زه یو موچي یم، خو باور وکړئ، چې ددې خلکو تر خیانتونو، غلامۍ، بېسوادۍ او بې رحمۍ هغه زړه کلوشه، چې په خوا کې دې پرته ده، ډېره غوره او بې ضرره ده.

نازک حسین: یره نوماند صیب! والله که دې یوه خبره هم غلطه وي، خو ستاسې په اند آیا تاسې به دا ټاکنې وګټئ او مرستیالان مو څوک دي؟

- بالکل. که د حرامیتوب، ډالرو او د کمېسیون د خیانتونو خبره نه وي، نو باور وکړئ، چې نور د هېواد خلک تر داسې نوماندانو بلبل شاه موچي سل ځله غوره ګڼي. دا هغه خلک دي، چې هر افغان یې ددې هېواد لپاره تر یوه لوی عذاب کم نه ګڼي، په دوی کې ډېر داسې دي، چې د شرم په نامه څه نه پېژني او حتی خپل اخلاقي پساتونه ورته هم عادي او مشروع کارونه ښکاري، نو چې داسې وي، داسې خلکو ته د هېواد او خلکو عزت هم ارزښت نه لري، ځکه نو له اوسه زه خپل ځان بریالی ګڼم. زما دوه مرستیالان دي، چې یو یې یو خواریکښ نداف او بل هم یو قبرکن دی، چې پخپل ټول ژوند کې یې نه د چا ناموس ته بد کتلي او نه یې هم په ښارونو کې کوم بیلډېنګ جوړ کړی او نه هم د کوم بهرني هېواد غلامان دي.

- دا سمه ده، چې مرستیالان به مو سپېڅلي خلک وي، خو د حکومت د چلونې لپاره لږ تر لږه زده‌کړې هم اړینې دي، ستاسې د حکومت دا چارې به څوک پر مخ وړي؟

- وروره! چارې خو هسې هم لاندې خلک پر مخ وړي، پاتې شوه، د تعلیم خبره، نو په اوسنیو نورو نوماندانو کې ډېری داسې دي، چې جعلي اسناد یې جوړ کړي، خو په عمل کې د بنکاک تر پیشوګانو هم لوی غله، قاتلان او د خدای په ټول قهر ککړ انسانان دي. تر داسې بني آدمانو خو هغه نالوستي ښه دي، چې زیان یې چا ته نه رسېږي، زما مرستیالان به نالوستي وي، خو لږ تر لږه هېواد پلورونکي او خاینان خو نه دي کنه!!

نازک حسین: ستاسې هره خبره او روان منطق مو زما په زړه راننوت، قسم په خدای تاسې تر داسې خلکو زر ځله ښه یاست، باور وکړئ، چې زما ووټ د بلبل شاه موچي دی، نه د ځینو داسې خاینانو، چې په لیدو یې هر افغان ته کانګې ورځي او تاسې ترې زر ځله شرف لرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولسمشر غني تاریخي بدنامي

(ډیورنډ کرښه)

چـــې څوک ټاپ درپسې وکړي، سره ټک وهي لاسونه
دا ژوندون دی مردن نه دی، که دې وشـي مردن هسې
خوشال بابا

محمد انور اخګر

هر هغه چا ته چې تاریخي بې ننګي ورغاړې شي تر قیامت پورې به دغه طوق لعنت د هغه په غاړه کې پروت وي، تاریخي شرم داسې یو تور داغ او ناوړه بدنامي ده، که د یو هیواد ولسمشر، یا د هیواد کوم بل لوړپوړی چارواکی یو ځل بدنام شو، نو په هېڅ صورت به خپله بد نامي پاکه نه کړای شي، تر څو دا نړۍ وي د ده نوم به په بده یادیږي، زموږ په ګران هېواد، لوی افغانستان کې ډېر داسې پاچاهان او لوړپوړي چارواکي تېر شوي دي چې د خپلو ډول، ډول ناوړو کړنو له امله یې په تاریخ کې نومونه په بده ثبت دي چې له هغو څخه، هغه پاچاهان چې د هیواد سپیڅلي خاوره یې، د خپلو ځاني ګټو او اړتیاوو په موخه، په پردیو باندې پلورلي ده په تاریخ کې د تل لپاره په ناوړه نومونو باندې یادیږي، د لوی افغانستان سپیڅلي خاوره، چې د لوی احمد شاه بابا د هڅو او کوښښونو په پایله کې، د افغانستان په نوم یې یو موټی هېواد رامنځ ته کړ...

له بده مرغه چې د لومړي ځل لپاره د احمدشاه بابا نا اهله لمسي، شجاع الملک لخوا واک ته د رسیدو په موخه د لوی افغانستان ختیځي سیمې سکانو ته، د لاهور د دری اړخیز تړون پر بنسټ ورکړل شوې. (انګریزان، شاه شجاع او سکان، ۱۸۳۸ز) چې د هند انګریزي کمپنۍ د خپلو ګټو په موخه لوی لاس په کې درلود.

نوموړي پاچا د خپل دغه ناوړه عمل له کبله خپل ژوند له لاسه ورکړ او ورسره یې لویه تاریخي بدنامي هم خپله کړه، په هیواد کې د شاه شجاع نوم تر هغې پورې سپک شو، چې لوستي پلرونه یا د کورنیو مشران د شاه شجاع یا دې ته ورته نومونو باندې خپل زامن نه نوموي، که بیا هم د کوم سړي یا ماشوم نوم شاه شجاع وي نو په اوریدلو سره یې دغه خاین پاچا شجاع الملک وریادیږي خو بیا هم که د کوم ماشوم نوم د شاه شجاع نوم ته ورته وي نو د خپلو همځول لخوا زورول کیږي، خاین، د هندوانو او انګریزانو د ګوډاګي او یا د نورو سپکو سپورو سره مخ وي، چې یوه ښه بېلګه یې زموږ د سترګو لیدلی حال دی: هغه مهال چې موږ ماشومان وو، زموږ په ښوونځي کې یو هلک چې د پنځم ټولګي زده کوونکی ؤ د خپلې کورنۍ له خوا د شجاع الدین نوم پرې ایښودل شوی ؤ، نوموړی چې پخپله هم شوخ هلک ؤ، د ښوونځي هلکانو به د شجاع الدین پر ځای شاه شجاع، د انګریز بچی او غلام بللو، کنځلې او بدې ردې خبرې یې ورته کولې، چې په پای کې یې پلار اړ شو، ترڅو د خپل زوی نوم واړوي او له هغه ښوونځي څخه یې بل ښوونځي ته بدل کړ.

د لوی افغانستان یو بل پاچا چې د هیواد خاوره یې له لاسه ورکړې ده د امیرشېرعلي خان زوی، سردار محمدیعقوب خان ؤ، نوموړی ناروغ، نیمه لیونی او د انګریزانو په لاس کې اسیر پاچا ؤ چې د انګریزانو له خوا په زور اړ شو، د ګندمک ناولی تړون لاسیک او د هیواد ختیځې سیمې، (سربېره پر هغو سیمو چې شاه شجاع سکانو ته ورکړې وې) انګریزانو ته ورکړې.(۱۸۷۹ز کال د مې میاشتې ۲٦ نیټه.)

د افغانستان له بدنامو او وطن پلورونکو پاچاهانو څخه بل تن سردار عبدالرحمن خان دی، چې وروسته له شاه شجاع او امیر محمد یعقوب خان څخه یې د لوی افغانستان ځینې سیمې، واک ته د رسیدلو، د خپل واک د ساتلو او د اتلسو لکو روپیو په بدل کې پر انګریزانو باندې خرڅې کړې، د کابل تړون یې له انګریز ډیورنډ سره لاس لیک کړ.(۱۸۹۳ز) د دغه تړون له امله ده چې امیر عبدالرحمن خان داسې تاریخي بدنامي خپله کړه چې هېڅکله به له دغې بې ننګۍ څخه خلاص نه شي او نه به څوک د ده دا تور داغ ورپاک کړی شي.

عبدالرحمن خان په ۱۳۱۹ ، ه، ق کال کې له دې نړۍ څخه تېر شو... [د ده د خپلې کورنۍ او خپلو بریخو پرته] نورڅوک یې پر مرګ باندې خواشیني نه وو او ټولو د ده پر مرګ باندې خوشحالی کولې، تر هغې چې یوې ډلې کسانو د نوموړي پاچا پر مړیستون پسې اور واچولو...

(میرغلامحمد غبار،افغانستان در مسیر تاریخ، ٦۹۹ مخ)

د امیرعبدالرحمن خان مړیستون د کابل د زرنګار په پارک کې دی او یوه ښکلې ودانۍ یې پرې جوړه کړې ده څوک چې د دغې ودانۍ څخه تېریږي او د ده ترهګریزې کړنې او د ډیورنډ له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاینانه تړون څخه خبر وي د دعا پر ځای ښیرا او حتا زیاړي(کنځل) ورته کوي.

اوس مهال څلورم کس زموږ مفکر ولسمشر اشرف غني دی چې خپل راتلونکي تاریخ ته متوجه نه دی او د خپلې بې پروایی او بې مسولیتی له امله، خپل تاریخ د شاه شجاع او عبدالرحمن خان په شان ناولی کوي، دا به سمه خبره وي که ووایو چې له پورته یادو ملي خاینو څخه به هم، ښاغلی غني په تاریخ کې په ناوړه نوم ثبت شي، داسې چې:

۱ـ دا چې شاه شجاع سکانو ته د لوی افغانستان یوه برخه خاوره ورکوله، په دې موخه وه چې له محمدزیو څخه د خپل پلار نیکه پاچاهي تر لاسه کړي او کله چې ځواکمن شي له سکانو څخه د لوی افغانستان خاوره او نورې تر لاس لاندې سیمې او ورسره د کوه نور الماس چې د سکانو مشر رنجیت سنگ په ناځوانی او غداری ورڅخه اخیستی ؤ بیا ترلاسه کړي. (دیوان امرنات اکبري: ظفرنامه رنجیت سنگ، لاهور چاپ،۱۹۲۸ز)

۲ـ دا چې امیر محمدیعقوب خان د گندمک تړون لاسلیک کړ، د لیونتوب پر ناروغی اخته او هم د انگرېزانو په لاس کې اسیر او ناچار پاتې ؤ.

۳ـ د امیر عبدالرحمن خان موخه دا وه تر څو وکړای شي پاچاهی ته ورسیږي او خپل

واک د انگرېزانو پر پوځي او مالي ملاتړ باندې وساتي.

دا وې د پورته تاریخي بدنامو پاچاهانو موخې او مجبوری چې د لوی افغانستان خاوره یې په منځ باندې نیمه کړه او د افغان ملت نسلونه، نسلونه یې له لویو تباهیو سره مخ کړل.

اوس به راشو زموږ د مفکر ولسمشر تاریخي مسوولیت ته چې له تېرو خاینو پاچاهانو څخه یې مسوولیت لا هم زیات دی، داسې چې: مفکر صاحب د پورته ذکر شویو پاچاهانو په شان موخې او مجبوری نه لري، نه د شاه شجاع او امیرعبدالرحمن خان په شان پاچاهی ته رسیدلی شي او نه هم د امیر یعقوب خان غوندې لیونی او نه هم د انگرېزانو له بچي، پاکستان سره اسیر دی.

زموږ مفکر ولسمشر یوازې د غفلت په خوب ویده دی تر دې چې که ډولونه ورته ووهې بیا به هم ویښ نه شي او کله چې څوک ویده وي هغه د ډیورنډ له کرښې چې عملاً کار پرې روان دی څه خبرېږي او نه د ده په ډله کې داسې څوک شته چې ولسمشر له خوبه ویښ، خپل تاریخي مسوولیت ته یې متوجه کړي، سالمې مشورې ورکړي او له تاریخي بدنامیو څخه یې وژغوري، یوازې دا چې د ده نږدې کسان تل د خپلو شخصي گټو لپاره هلې ځلې کوي، که وطن

اوبه هم یوسي دوی یې په کیسه نه دي، د ولسمشر غني د ملي وحدت حکومت ؟ داسې جوړښت لري چې یوه ورځ په یوه غونډه کې ښاغلي استاد اسمعیل یون د یو مسلمان شوي انگرېز ملا او د هغه له مقتدیانو سره پرتله کړ، ده وویل:« د اشرف غني د ملي وحدت حکومت! دا ډول جوړښت لري، لکه د انگرېز جان بټ مقتدیان: جان بټ چې د بي، بي، سي راډیو پخوانی خبریال ؤ او وروسته مسلمان شو، خلکو ته یې د لمونځونو امامت پیل کړ، ملاصاحب جان بټ خپل مؤذن (بانگ کوونکی) یو تن پخواني خلقي ټاکلی ؤ، د تکبیر ویلو لپاره یې یو کس پرچمی غوره کړی ؤ او مقتدیان یې ټول بې اودسه وو او بې اودسه یې لمونځونه ورپسې کول.»

د ښاغلي اشرف غني په کابینه کې داسې څوک نه شته چې د پاکستان د ای، اس، ای د ترهگرو پلانونو پر وړاندې وړ پالیسی او طرحې جوړې او پلي کړي، نو ځکه خو د پاکستاني استخباراتو ټول پلانونه د ننه په افغانستان کې په بري سره پلي کیږي، چې له ټولو څخه مهم پلان یې د ډیورنډ کرښې پر لیکه باندې د اغزنو تارونو غځول دي، چې په نتیجه کې د لوی افغانستان وروسته له (۱۲٦) کاله څخه په عمل کې د پنجابیانو لخوا دوه ټوټې کیږي، پنجابی پوځ

په خپل سر بې له دې چې له چا وډار شي په ډاډه زړه، د نړیوالو قوانینو پر خلاف، د ډیورنډ پر کرښه(چې له آره، آزاده کرښه ده) اغزن تارونه غځوي، تر دې چې انگرېزانو هم په نوموړې کرښه باندې دا ډول یو جانبه کار نه دی ترسره کړی، په لومړیو کې امیر عبدالرحمن خان له انگرېزانو سره د کابل تړون د شپږمې مادې پر بنسټ د یو گډ کمیسیون پر وړاندې د کرښې په ځینو سیمو کې نښې ولگولې، خو وروسته چې امیر خپل تاریخي گناه ته متوجه شو، نو د کرښې په نښه کولو څخه یې په بېلا بېلو پلمو باندې ځان یوې خوا او بلې خوا کولو چې تر نن پورې هم نوموړې کرښه په مکمله توگه نه وه په نښه شوی.

سره له دې چې پاکستانیان د بین المللی پریکړو له مخې د انگرېزانو میراث خواره او ځای ناستي نه شي کیدلی، خو فرضاً که داسې وبولو چې، پنجابیان ځانونه د انگرېزانو زامن او میراث خواره بولي(!!)، بیا هم د کابل د تحمیلي تړون د شپږمې مادې او د بین المللي سرحدي قوانینو پر بنسټ، هېڅ هیواد نه شي کولې د ډیورنډ کرښې په شان پر جنجالي پولو باندې یو اړخیز کار وکړي.

له بده مرغه چې زموږ مفکر ولسمشر او ډله ټپله یې (لکه بُت په غټو سترگو دم ختلی) په غټو، غټو ورته گوري، نه یې د ملگرو ملتونو محاکمو ته شکایت وکړ، نه یې په امنیت شورا کې غږ پورته کړ او نه یې د کرښې پر سر باندې پنجابیان وډزول، لکه دوی چې په کنړ کې زموږ کلي بې له کوم دلیل څخه هره ورځ په توپو ولي او وړاندې راځي.

موږ له آره په دې باندې پوهیدلو چې ولسمشر له کوزو پښتنو او ډیورنډ کرښې سره چندان علاقه او دلچسپي نه لري، لکه چې ټول پوهیږو مفکر صاحب د خپل بې ځواکه واکمنی له پیل څخه تر اوسه پورې په دې وروستیو کې، یو ځل د ډیورنډ کرښې په تړاؤ، د پکتیا ولایت په گردېز کې، چې د پولیسو د شهیدانو فاتحې ته تللی ؤ، تشې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوايي خبرې(ډزې) وکړې، ورانـدې لـه دې يې د ډيورنډ او کـوزو پښتنو او بلوڅـو پـه هکله يـوه خـبره ترخولـې نـه ده وتـلې، پـه دې بـاب د افغـان جرمـن پورتـال د تبـصرو پـه درخـه کـې ښاغلی عبدالکريـم رحيـم چـې ځـان د ولسـمشر غنـي ټولگـي وال (هـم صنفـي) بـولي داسـې ليـکلي دي:« زه اشرف غنـي د مکتـب د وخـت نـه پيژنـم. ډيـر کلونـه زمـا همصنفـی و. کرکټـر يـې هـم راتـه معلـوم دی. پـه دی هـم خبريـم چـی پـه مکتـب کـی دی د باچـا خـان مخالـف و او اوس هـم د سـپنتا صاحـب پـه وينـا دی د پاکسـتان موقـف تـه متمايـل نظـر لـری».

مـوږ ښاغلي غنـي تـه دا وايـو چـې لـه تشـو او بـې عملـه خـبرو او چغيدلـو نـه څـه نـه جوړيـږي چـې لـه ډيـر زور څخـه دې د حنجـرې غږ هـم تغييـر وکـړي او څـوک نـه شـته چـې درتـه ووايـي: خپـل احساسـات کنټـرول کـړه، خلـک درپـورې خانـدي!.

يـو څـوک چـې د خپـل گاونـډي شـخصيت ونـه پيـژني، دا مانـا لـري چـې هغـه کـس د سـالم فکـر څښـتن نـه دی، تاريـخ ثابتـه کـړې ده چـې پاکسـتانی پـوځ يـو بـې زړه او ډارن پـوځ دی، لـه هنـد سره يـې پـه ټولـو جگـړو کـې شرمـوونکـي مـاتې خـوړې دي او لـه مـوږ سره يـې پـه تيـرو څـو وړو، وړو نښـتو، (تورخـم، سـپين بولـدک او نـورو) کـې وښـودله چـې پنجابـی پـوځ يـو بـې مورالـه، دال خـور او مـرۍ خـور پـوځ دی، ومـو ليـدل چـې د سـپين بولـدک پـه وروسـتۍ جگـړه کـې يـې زغـره وال گاډي پـه ځـای پرايښـودلي وو او ځانونـه يـې پـه منـډه خـلاص کـړل.

په وسواس په نامردۍ په وهم وېره
لا په زړه به وي گـيدړ تر ده زړه‌ور
خوشال بابا

دوی بـه هېڅکلـه هـم زمـوږ سره د اوږدې مـودې لپـاره جگـړه ونـه کـړای شي، کـه احيانـاً پاکسـتانيان زمـوږ پـر وړانـدې ودريـږي، افغانـان پـه پـوره ميړانـه لکـه چـې تاريـخ ثابتـه کـړې ده جگـړې او قربانيـو تـه چمتـو دي، مـوږ افغانـان د ننـه پـه خپلـو کورونـو او ښـارونو کـې، د پاکسـتانيانو لـه لاسـه هسـې بـې نتيجـې او بـې مانـا وژل کيـږو، نـو ښـه بـه دا وي چـې لـه دښـمن سره پـه جگـړه کـې نـر پـه نـره شـهيدان شـو.

کشکې ځوان د پښتانه په ننگ کې مړ وای
نـــه چې گور لـره روان شو له تلـــتکه
خوشال بابا

کـه مـوږ پـه لومړيـو کـې لـه پاکسـتان سره مخامـخ جگړيـدلي وای، نـو دا لـوی شـمېر افغانـان چـې لـه تيـرو څلـورو لسـيزو راپـه دېخـوا وژل شـوي دي نـه بـه وو، وژل شـوي او پـه لـږو تلفاتـو سره بـه د لـوی احمـد شـاه بابـا اصلي پولـو تـه رسـيدلي وو، پـه دې بنسـټ مـوږ ولسـمشر غنـي تـه لانـدې وړانديزونـه وړانـدې کـوو، نـو کـه عمـل يـې پـرې وکـړ، لـه تاريخـي بدناميـو بـه ځـان وژغـوري او د يـو رښـتني مـلي اتـل نـوم بـه وگټـي او کـه عمـل يـې پـرې ونـه کـړ هغـه تاريخـي داغ چـې تـر ده وړانـدې نـورو مـلي خاينينـو گټـلی دی، دی بـه يـې هـم تـر لاسـه کـړي:

۱ـ دفـاع وزارت دې د کرښـې هغـه سـيمې چـې د پنجـاب لخـوا کار پـرې روان دی او لـه کرښـې راوړانـدې شـوي دي، د هوايـي، توپچـي او راکټـي بريدونـه لانـدې راولي.

۲ـ مـلي امنيـت او نـورو کشـفي ادارو تـه دې دنـده وسـپارل شي، چـې د پنجابيانـو د کار مخـه، د خپلـو پټـو او ښـکاره عملياتـو لـه املـه ډب کـړي، پـه ځانگـړې توگـه د کرښـې دواړو غـاړو پښـتنو او بلوڅـو وروڼـو سره دې کار وشي...

۳ـ کشفي او استخباراتي ارگانونه دې داسـې وړ او پاروونکـي، هڅوونکـي اوپراتيفي(سـل ډولـه) عمليـات تـرسره کـړي، چـې لـه املـه يـې غربيـان او امريکايـان اړ شي، د پنجـاب پـر وړانـدې مخامـخ او نامخامـخ پوځـي، سياسي، اقتصـادي او ... جگـړې پيـل کـړي.

۴ـ بـې لـه ځنـډه دې د ملگـرو ملتونـو امنيـت شـورا او اړونـده عـدلي محاکمـو تـه غوښـتنليک وړانـدې شي، پـر پاکسـتان دې د خـاورې دعـوه وشي، د دعـوې پرمـخ بيولـو لپـاره دې يـوه خـوار ښـه متخصصـه ډلـه، چـې پـه هغـو کـې لـر او بـر افغـان حقـوق پوهـان، تاريـخ پوهـان، سياسـتوال او د دوسـتو هيوادونـو کار پوهـان گـډون ولـري، تـر څـو وکـړای شي د ملگـرو ملتونـو پـه محاکمـو کـې پـه ښـه توگـه خپلـه دعـوه وچلـول شي.

ټـول پوهيـږو چـې د تاريـخ پـه اوږدو کـې پـه افغانسـتان کـې لـه پرديـو سره تـل ولسـونه جگړيـدلي دي، لويـو، لويـو امپراتوريـو تـه يـې ماتـې ورکـړې دي، نـو ځکـه خـو وايـي(د ولـس زور د خـدای زور دی) پـه دې بنسـټ زمـوږ اتـل ولـس لـه پاکسـتان سره د جگـړې لپـاره ښـه پـه خوښـۍ سره چمتـو دي، کـه ولسـمشر زړه وکـړي او پـه خپـل اتـل ولـس بانـدې غـږ وکـړي وبـه گـوري چـې زمـوږ ځوانـان د جگـړې ډگـر تـه د ډولونـو او اتڼونـو سره ورودانگـي.

د پاکسـتان سره د دې جگـړې گټـې بـه دا وي چـې لـه يـوې خـوا بـه امريکايـان او غربيـان، لـه پاکسـتان سره پـه مخامـخ پوځـي، اقتصـادي او سـياسي جگـړو او کشـالو کـې ښـکېل شي او لـه بلـې خـوا د ملگـرو ملتونـو سـازمان بـه د ډيورنـډ کرښـې مسـله مهمـه وبـولي او جـدي غـور بـه پـرې وکـړي، دا جگـړه بـه د ننـه پـه پاکسـتان کـې پـه لومـړي گام کـې بلوڅـان، پښـتانه او سـنديان د پنجابيانـو پـر وړانـدې راپورتـه کـړي، چـې پـه پـای کـې بـه پاکسـتان تجزيـه شي او نـړۍ بـه د پاکسـتان د (ام، کيـو، ام) گونـد د مـشر، الطـاف حسـين پـه وينـا، لـه دغـه نړيـوال ناسـور او عـذاب څخـه آرامـه شي. (ان شـاء اللـه)

https://www.youtube.com/watch?v=IQgy1IV3uNY
https://www.facebook.com/Spogmai.Fm/posts/1210083302346606:0

هـغه ځوان چې د وطن په درد سوځيږي
که سـل ځله پر مخ لويږي پورته کيږي
ما ترې سل ځله قـربان او صدقه کړې
چې د مرگ پر پوله ناست وي لا خوځيږي
اکاډميسين سليمان لايق

موجبات بیماری روانی

موجبات یا علتهای بیماری روانی عبارتند از:

۱. خرابی مغز.
۲. سرکوفتگی امیال (عقده روانی).
۳. گذشتن شدت میل از حدومرز کنترول.

و اینها نیز آدمی را بسوی بیماری روانی سوق می دهد.

۱. بیکاری کامل و زیاد.
۲. تنهائی زیاد و خیال.
۳. فقر وخرج زیاد با عدم اعتماد به خود وخدای خود.
٤. ممانعت همیشگی از بروز رازهای دل.
٥. حسادت زیاد.
٦. حرص زیاد.
۷. حوادث ناگوار پی در پی غیر منتظره .
۸. به ذهن آمدن پی در پی صحنه های ناخوش آیند و هول انگیز وخشم افزا.

یکی از چیزهائی که هم ممکن است موجب بیماری روانی شود و هم امکان دارد باعث بیماری جسمانی و احیاناً فلج و سکته و مرگ شود، مشاهده یا خبر امریا امور ناگهانی بسیار ناگوار وهیجان انگیز است. از دیگر چیزهای که در بعضی افراد سبب دیوانگی یا بیماری روانی می شود، بعضی از بیماریهای بدنی و نقص عضو است، و در بعضی افراد هم بیماری روانی ارثی است، هر چند که ارث هم خد دستخوش محیط است.

منظور از خرابی مغز، این است که یک قسمت از مغز یا تمام آن در اثر ضربه ای مخصوص یا در اثر چیزی دیگر صدمه دیده و نمی تواند کار خود را به خوبی انجام دهد و یا در اثر فرسودگی کارش مختل شده.

منظور از سرکوفتگی امیال این است که یک یا چند میل همیشگی هرگز نتوانسته اند ارضاء شوند، هر وقت ظهور کرده اند با توسری خوردن از محیط مجبور به عقب نشینی شده و به صورت عقده مشغول دارنده، یا آزار دهنده در آمده اند.

مقصود از گذشتن شدت میل از مرز کنترول، این است که گاهی ممکن است یک میل آنقدر شدت و قوت پیدا کند که گذشته از آنکه شدیداً همه امیال دیگر را تحت الشعاع خود قرار می دهد، قدرت جلوگیری از ارضاء آن از صاحبش سلب می شود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قصه خواني مړی

جبران جبرایلي

کله چې ژوند د تېره تېغ لاندې راشي نو د لوبې خوند پیکه او بدرنګ شي او د مصلحتونو لاندې ژوند تېرول هم بلا ډېر دروند کار دی، خو بې له دې چاره هم ناشوني ده. کله چې استقلال د هوسۍ په ښکر او فکري استقلال په زولنو وتړل شي نو سړی خوار پکې لکه د بامیانو د نړېدلیو بوتانو په څېر هک پک پاتې شي، نو د حیرانۍ له امله به سړي نه ورخ اوبه یوسي او معامله ګډه وډه شي او په ګډه وډه معامله کې خپله خبره کول او پخپله خبره درېدل د سقراط د زهرو جام شي او د سقراط د زهرو جام څښل هم د سقراط په څېر زړه او ځیګر غواړي...

... په دې دروغجن چاپېرچل کې د نفرتونو دومره زهر شیندل شوي چې د شاتو په شیندلو هم د چا یقین نه راځي. دا د شکونو وطن دی او دلته په هره خبره شک کېدای شي او په هر چا شک کول دلته څه نوې خبره نه ده، ځکه کله کله په ځان هم شکي شم، ځکه دلته قبله بدلول او په فردوسي جام شونډې لګول د ورځې معمول دی، کله چې د امن او سولې خبرې شروع شي نو ځینې د جهاد مدعیان بیا د وینو غرغرې شروع کړي، ددې یارانو لپاره خو جنګ لنګه غوا ده چې غوا وچه شي کوچ او غوږې بند شي بیا نو ددې نازولیو ګوزاره ګرانه شي او بیا د غل د مور په څېر په غلا ژاړي. دوی خو تل د نورو په شر کې خپل خیر غواړي، وایي یو څه او کوي بل څه!

واعظان کز جلوه بر محراب و ممبر می‌کنند
چون به خلوت میروند آن کار دیگر می‌کنند

یوه بله خبره را یاده شوه، په خیبر بازار کې زما د یو مېز نږدې ملګري ښاغلي سلیم راز به ویل، په افغان جنګ کې د اسلام او مسلمان خبره یوه (دکهاوه) ده، اصلي خبره د مقام او د روپیو لاسته راوړل دي.

زه د راز صیب د خبرو په هکله په سرو زړو ګوزاره کوم، خدای ښلي سیف الرحمن سلیم را څخه په یو بیت ځان خلاص کړی وه.

لاړه قــافله هم د رهبر سره رهزنه شوه
دا معاشره جوړې د څپلمې بې ضمیره ده

دې مجهول حالت له ما هم لاره ورکه کړې. د موزېګې د شلېدلې کټ په څېر چې بازو یې ټینګ کړم، لنګه یې وتښتي. که د سولې دا معامله لړه هم اخوا دېخوا شوه نو پور به یې دا خوبولی ولس پوره کوي. د جعل او تذویر داسې امامان به پیدا شي چې شیطان به ترې امان غواړي. درنو لوستونکیو!

زما ددې لیکنې پیمانه یواځې د ژوندي ضمیر خاوندان کولی شي.

دا زما ډرېور، خدای وهلی سم کرتو خان دی، پرون یې راته وویل، د سولې په خبرو کې زمونږ د مشرانو څه رول دی؟!

زه غلی شوم، ناڅاپه مې د شلو کالو یوه زړه سفر نامه مخې ته راغله، په ۱۹۹۹ز کال کې ښاغلي افراسیاب خټک، قدرمن آصف ضمیم، ګران نور الحبیب نثار او محترم ابراهیم همکار د پېښور پوهنتون یو څو استادان محصلین او محصلانې سره له جبرانه د یوه ورکشاپ په خاطر نتیاګلۍ ته مخه کړه. کله چې نتیاګلۍ ته ورسېدو نو د پېښور ګرمۍ او د نتیاګلۍ یخنۍ په زور هم خبر شولو. مازیګر مهال د لیلیې مسوول مور ته معلومات راکول چې دلته هر راز ځناور شته، که مو مخې ته راغی تاسو ورته څه مه وایئ، تاسې ته هم څه نه وایي او که چېرته زمری هم مخې ته راغی ورته عمل به کوئ. نثار صیب پرې غبر کړ، که زمری راغی د هغه خوښه ده چې هر څه کوي، زمونږ کوکې او خاموشي مور ته ذره هومره هم خیر نشي را رسولی. ډرېور ته مې وویل، څه چې د ځنګل د باچا خوښه وي، هماغسې به کېږي.

افف خدایه! ما خو خبره د قصه خوانی د مړي را نیولې وه، سر مې ځنګل ته ورسېد. د قصه خوانی بازار له یوې تنګې کوڅې نه ناڅاپه یو تابوت راووت. د جنازې څادر پرې هم غوړېدلی وه. هر چا ورسره د ثواب په نیت اوږه- اوږه قدمونه اخیستل او هر چا د ښوسی او خپګان مظاهره کوله.

مړی له چوک یادګار او فردوس سینما نه ښه په هجوم کې راووت. د ثواب په نیت را وتلو خلکو مړی تر چارسدې اډې پورې را ورسولو، چې د چارسدې هدیرې ته ورسېدل، ګورې چې نه نوی قبر شته او نه هم قبر کیندونکی. را وتلیو خلکو مړی د بوټنۍ پُل ته ورسولو. هلته هم د چارسدې هدیرې په څېر نه قبر و او نه قبر کېدونکی. خلکو جنازه په ځمکه کېښوده.

یوه پکې غبر کړ، د مړي وارثان څوک دي؟! هر چا یو بل ته کتل، د وارث مارث پته نه لګېده، مړی خوار پر ځای پاتې شو او د ثواب په نیت را وتلي خلک بېرته خپلو ځایونو ته ستانه شول. معامله پولیسو ته ورسېده، پولیس د مړي د معلوملو لپاره قصه خوانی ته را ورسېدل، یو څو شېبې وروسته معامله ښکاره شوه چې یو چا خپل ملګری د پیسو لپاره وژلی، مړی یې تابوت کړی او خپله تښتېدلی دی.

په مونږ خوارانو هم د قصه‌خوانی د مړي په څېر لوبې رواني دي. د قاتل ماتل پته مو نه لګېږي، په دې څلور لسیزو کې چې هر چاته نږدې شوي یو، په چړو یې وهلي یو او په زخمو یې راته مالګې دوړولي دي. نن- سبا یو نوی څرک پیدا شوی، خدای دې وکړي چې د لغمان د چارباغ پخوانی اوسېدونکی او نننی زلمی خلیلزاد زمونږ په زړو پرهرونو د مرهم پټی کېږدي او نور په دې ځورېدلي ولس کې د اور، وینو او بارودو لوبه ختمه شي.

زه خپله لیکنه د خپل بابا په دې شعر ختموم:

ګوندي وي چې بازي بیا را وجار وځي
همه‌ګې عالم ویل کا چې اوس بای ده

څنګه کولای شو مثبت فکر وکړو؟

داکتر محسن حسن

دغه لړی سل لاریښووني لري، دلته به یې شریکوو، چې زمونږ تاسې فکرونه مثبت شي!

۱ - کله چې غږېږئ باید مثبتې کلمې وکاروئ!

که تل ځانته ووایاست چې «نشم کولای» نو ځان قانع کوئ چې په رښتیا ضعیف یم. باید ووایاست چې په اسانۍ د یوه کار له عهدې وتلای شم او یا حد اقل خپل تول زیار کارم.

۲ - منفي فکرونه لېرې کړئ!

کله مو چې روحیه ضعیفه وي، نو منفي فکرونو او احساساتو ته اجازه مه ورکوئ چې ومو ځوروي. حتی ورځ کې یوازې څو ساعته منفي فکرونه له ځانه لېرې او د ژوند په مثبتو اړخونو تمرکز وکړئ.

۳ - هاغه کلمې او توري کاروئ چې څواک و احساس مو را وېښوي!

تل زیار کاږئ چې خپل فکرونه په داسې کلمو بیان کړئ چې له هغو سره تاسې د خوښۍ او قدرت احساس لرئ او داسې وګڼئ چې ژوند مو خپل کنټرول کې دی. د هغو کلمو پر ځای چې د ماتې او بې کفایتی احساس درکوي په مثبتو کلمو تمرکز وکړئ.

نور په بله ګڼه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره د دريو ګاونډيو هېوادونو شريکه مرسته

طارق عزيز

د نشه‌يي توکيو بد اغېز هر چاته معلوم دي، خو سره له دې هم په نړۍ کې به داسې هېواد نه وي چې يو شمېر خلک يې په نشو نه وي اخته، خو بيا د ډېرو هېوادونو حکومتونو نه يوازې د نشه‌يي توکيو ناقانونه کښت، بلکې د کارولو پر ضد يې هم ډېر ګامونه پورته کړي. يو خوا که د نشه‌يي توکيو د ناقانونه کښت او قاچاق پر ضد په ټوله نړۍ کې عملي ګامونه پورته کېږي، نو بلخوا موږ داسې مثالونه هم لرو چېرته چې د طبي مقاصدو لپاره د نشه‌يي توکيو کر قانوني ګرځول شوی. د نړۍ د نورو هېوادونو په څېر پاکستان، افغانستان او ايران هم غواړي نه يوازې د ناقانونه نشه‌يي توکيو کښت ختم کړي، بلکې غواړي ددې توکيو قاچاق هم بند شي...

... په دې لړ کې درېواړو ګاونډيو هېوادونو، پاکستان، افغانستان او ايران له افغانستان څخه د افيونو او د نورو نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره د مرستې کولو او له يو بل سره د معلوماتو شريکولو پرېکړه کړې.

دې درې واړو هېوادونو دا پرېکړه د ۲۰۱۸ز کال په دسمبر کې د پاکستان په پلازمېنه اسلام آباد کې د يوې غونډې پر مهال کړې. په دې دوه ورځنۍ غونډه کې د پاکستان، افغانستان او ايران د نشه‌يي توکيو د مخنيوي ادارو لوړ رتبه چارواکيو ګډون کړی و. دا درې اړخيزه غونډه د ملګرو ملتونو د نشه‌يي توکيو او د جرمونو د مخنيوي ادارې «يو اېن او ډي سي» په مرسته شوې وه. د ملګرو ملتونو دې نړيوالې ادارې په ۲۰۰۷ز کال کې ددې درېواړو ګاونډيو هېوادونو تر منځ د مرستې او معلوماتو د شريکولو ميکانېزم معرفي کړی و. ددې ميکانېزم بنسټيزه موخه له افغانستان څخه د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو د قاچاق مخنيوی دی. د اسلام آباد په غونډه کې درېواړو هېوادونو د نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره په وخت د معلوماتو شريکولو او په دې لړ کې له مرستې زياتولو سره سره په هغو پولو په يو وخت کې د عملياتو کولو پرېکړه هم کړې، په کومو چې د نشه‌يي توکيو د قاچاق ورل روان دي.

د اسلام آباد دا غونډه داسې مهال شوې، چې د ملګرو ملتونو ادارې منلې چې په ۲۰۱۸ز کال کې د وچکالۍ او تېتې بيې له لامله په افغانستان کې د کوکنارو په کر کې نږدې ۲۰ سلنه کمی راغلی.

په دې درې اړخيزه غونډه کې په پاکستان کې د يو اېن او ډي سي استازي سېزر ګډېس وويل: «درې واړو ګاونډيو هېوادونو په ۲۰۱۹ز کال کې د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو د قاچاق د مخنيوي لپاره په لا ډېرو هڅو کولو اتفاق کړی.»

د سېزر ګډېس په وينا، له دې درې واړو هېوادونو پرته د نړيوالې ټولنې لخوا مرستې زياتولو ته اړتيا ده، ځکه د نشه‌يي توکيو د مخنيوي کار يوازې ددې درې هېوادونو د وس خبره نه ده. د افغانستان د نشه‌يي توکيو د مخنيوي وزارت ډايرېکټر جنرال محمد عثمان فروتن وايي: «سږ کال په افغانستان کې ۸۹ سلنه افيون په هغو سيمو کې کرل شوي چېرته چې د ترهګرو او وسله‌والو فعاليتونه زيات دي». دی وايي، سږ کال افغان چارواکيو ۴۳۳ ټنه نشه‌يي توکي نيولي او د نشه‌يي توکيو د قاچاق په تور نږدې د څلور زره شکمنو کسانو پر ضد د هېواد د قوانينو له مخې عمليات شوي دي.

په افغانستان کې د کوکنارو کر او د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو نړيوال مارکيټ ته قاچاق يوه نړيواله ستونزه جوړه شوې. ددې درې واړو ګاونډيو هېوادونو تر منځ ددې ستونزې د مخنيوي لپاره مرسته او د معلوماتو شريکول يو ښه اقدام دی، خو تر څو چې د کوکنارو د کر او د افيونو د پيداوار لاملونو ته پام ونشي دا ستونزه به هواره نشي.

امريکې د تېرو ۱۷ کلونو په لړ کې په افغانستان کې د کوکنارو د کر پای او د نشه‌يي توکيو د مخنيوي لپاره افغانستان ته ۸ ميليونه ډالر بوديجه ورکړې، خو سره له دې هم د کوکنارو کر ختم نشو او نه په دې لړ کې کېدونکيو هڅو نتيجې ورکړې دي.

د نشه‌يي توکيو د مخنيوي لپاره له افغانستان سره د ملګرو ملتونو او اروپايي ايتلاف مالي مرسته له دې څخه علاوه ده. سره له دې چې د امريکې او نړيوالې ټولنې لخوا د کوکنارو د کر د خاتمې لپاره له افغان دولت سره مرستې شوې دي، خو بيا هم د کوکنارو کر او د نورو نشه‌يي توکيو کر لا هماغسې روان دی. داسې ولې کېږي؟!

د افغانستان د معيشت او بيا په خاصه توګه د کرکيلې په اړه په جاري شويو شمېرو کې ددې پوښتنې ځواب موندل کېدای شي. په افغانستان کې يوازې ۱۲ سلنه ځمکه د کر وړ ده. په دې هېواد کې پېنځه سيندونه بهېږي، خو سره له دې يې هم د اوبو لګولو نظام دومره پرمختللی نه دی چې په پايله کې يې د کر وړ ټوله ځمکه خړوبه کړای شي. که څه هم يو اېس اېډ او نورو ادارو د افغانستان له کروندګرو سره د فصلونو توليد اضافي، د اوبو لګولو نظام بهترې او د کرکيلې او لاييو سټاک د ودې له لارې مرسته روانه ساتلې، خو ددې کومې خاص پايلې نه دي را وتلې.

د صنعتونو د نشتوالي له امله د تربيه شويو خلکو کمی داسې ستونزې دي، د کومو په وجه چې افغان کروندګر د کروندې سمدستي لاسته راوړنې لپاره د کوکنارو په فصل په انحصار کولو مجبور دي، ځکه چې دوی په کم وخت کې د فصل ښه نعم البدل تر لاسه کوي.

په افغانستان کې د کوکنارو کرونده، توليد او له تجارته يې د تر لاسه کېدونکي امدن حجم د ميليونونو ډالرو د ماليت دی، خو له دې نه افغان دولت او نه کروندګرو ته پوره معاوضه په لاس ورځي، ددې پر ضد له دې تجارت څخه د ترلاسه کېدونکي امدن ډېره برخه د جنګسالارانو، ترهګرو او د نشه‌يي توکيو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قاچاقبرو جیبونو ته ځي.

پر ۲۰۰۱ ز کال په افغانستان کې د ناټو د عملیاتو له پیل کېدو نه پس د بیا رغونې او بحالۍ په نوم امریکا، اروپایي ایتلاف، جاپان او نورو مرستندویو هېوادونو له بېلابېلو پروژو سره سره د کوکنارو د کرونديې د کمښت لپاره اقدامات کوي، ځکه چې د نشه‌يي توکيو قاچاق د ټولي نړۍ ستونزه ده، دا حالات په نظر کې ساتلو سره افغان دولت او ګاونډي هېوادونه يو ځای شوي او ددې مسئلې د حل لټولو هڅې کوي.

په داسې حال کې دې ته اړتيا ده چې افغان دولت د کوکنارو د کرونديې او توليد عمل رسمي کړي، بايد افغان دولت نړيوالو هېوادونو او په خاصه توګه له دوا جوړوونکيو هېوادونو سره تماس ونيسي او د افيونو قانوني برآمد ته پام وکړي.

په ۲۰۱۷ز کال کې د دوا د صنعت نړيوال حجم ۹۳٤,۸ میلیونه ډالر ریکارډ کړای شوی و او د يوې اندازې له مخې د ۲۰۲۱ز کال په پای کې به ددې صنعت حجم د ۱۱۷۰ میلیونه ډالرو نه هم زيات شي. په دې وخت کې افيون په ګڼ شمېر سکون رسوونکيو دواګانو کې کارول کېږي.

باید افغان دولت او د ملګرو ملتونو د نشه‌يي توکيو او د جرايمو د مخنيوي اداره هغه ټول پرمختللي او پرمختګ کوونکي هېوادونه چېرته چې د درملو صنعتونه دي، په دې قايل کړي چې هغوی د درملو جوړولو لپاره افيون له افغانستانه وپېري، له دې سره به افغان حکومت ښه مالي ګټه تر لاسه کړي او ورسره به د کروندګرو ګټه هم زياته شي او ورسره به د نشه‌يي توکيو په قاچاق کې ډېر کمښت راشي. په دې لړ کې د افغانستان د کرنې وزارت، اقتصاد وزارت، د بهرنيو چارو وزارت او تجارت وزارت هم مسووليت لري، دا يو مشکل کار دی خو چې نيت او اراده وشي، نو بيا هېڅ ناممکن نه دي.

افغانستان په دې وخت کې د بيا رغونې او بحالۍ له پړاو نه تېرېږي، بايد افغان دولت په دې ځان پوه کړي چې د نشه‌يي توکيو د قاچاق په اړه د تجارت يوه لويه برخه د قاچاقبرو، عسکري ډلو او نان ستېټ اېکټرز لاسونو ته ځي، که د کوکنارو کرونديې، توليد او بهر ته لېږل قانوني او رسمي شي، نو افغان دولت هغو وړو کروندګرو ته نېغ په نېغه ګټه رسولی شي، کوم چې په دې وخت کې د معاش له ستونزو سره مخ دي. په دې لړ کې موږ د کاناډا يو مثال ورکولی شو، چېرته چې د طبي موخو لپاره د نشه‌يي توکيو تر يوه حد پورې د قانون له مخې د کرونديې اجازه ورکړل شوې. دا اجازه چاته ورکړل شوې؟ او ددې شرايط څه دي؟ بايد په دې لړ کې افغان دولت د هغه ځای د قوانينو او شرايطو جاج هم واخلي.

سیکولاریزم

اجرالدين اقبال

... په تېر پسې

دا بېلګه ښيي چې موږ همدغسې د ماوراً طبيعت په لمن کې ژوند کوو او ژبه مو پوره سکولار شوې نه ده. دا له يوه فرانسوي سره پرتله کړئ چې د خدای پامانۍ پر وخت وايي: «د ليدو په هيله» او يا يو انګليسي چې وايي: «مخې ته دې ښه». دا ژبه، د فرنګيانو همېشنۍ ژبه نه وه. که تاسې د دوی مخکېنيو ليکنو او خبرو اترو مراجعه وکړئ، وبه وينئ چې په خدای پامانۍ او ليک ليکلو کې دومره وچ کلک نه ول او هلته ديني سمبوليک ژبې واکمنې درلوده.

خو تر ژبې ډېر او مهمتر، انګېزې مو دي. مهمترين ځای چې د لازمان او ماوراً طبيعت عالم - چې دين هم په دې نړۍ پورې اړوند دی - په طبيعي ژوند کې مو دخالت کوي، په عمل کې مو نيتونو ته بڼه او روح ورکوي. انسان بې له انګېزې او انديښې بل څه نه دی. مولانا بلخي وېل:

ای برادر تو همان اندیشه ای - ما بقی تو استخوان و ریشه ای (مثنوي)

د انديشه کلمه يې په عمومي مانا کارولې ده؛ هم نيت په پام کې لري او هم انديشه. انسان د نيت او اند ټولګه ده او د عمل په ډګر کې د خپلو نيتونو تابع دی. که انګېزې او نيتونه يې ديني وي، ديني انسان کېږي او که غير ديني وي، سکولار کېږي. جمع هم تل په فرد پسې ځي. که د ټولنې ډېری وګړي ديندار وي، ديني ټولنه به رامنځ ته شي او که غير ديندار وي، سکولار ټولنه. په نويو ټولنو کې دا پېښه شوې چې غير ديني نيتونه، د ديني نيتونو ځايناستي شوي دي. د بېلګې په ډول د روغتيا او وطن دوستی انګېزې شنلای شو.

د اسلام له پېغمبره(ص) يو روايت لرو چې وايي: «النظافة من الايمان» يعنې پاکوالی د ايمان يوه برخه ده؛ يعنې مؤمن انسان د مؤمن والي په نيت پاکوالی غواړي. همدغسې موږ ټول له هېواد سره مينه لرو. که کوم دښمن زموږ پر خاوره يرغل وکړي جګړه ورسره وکوو او د فاع تري کوو. په ديني رواياتو کې لرو «حب الوطن من الايمان» يعنې له هېواد سره مينه د ايمان يوه برخه ده. مؤمن انسان، د خپلو ديني ښوونو له مخې، وطن دوست دی او له خپلې خاورې به دفاع کوي. همدلته يو بنسټيز ټکی نغښتی دی. څوک چې له خپل هېواده دفاع کوي په کوم نيت دغسې کوي؟ څوک چې د پاکوالي په لټه کې دی، په کوم نيت دا کار کوي؟

په نوې نړۍ کې ويل کېږي، د پاکوالي لپاره، ديني نيت لازم نه دی؛ بلکې د عقلمنو انسانانو په توګه پوهېږو چې پاکوالی يو ښه چار دی. دا چې خدای تعالی هم ترې راضي دی، خومره ښه؛ خو ان که خدای هم نه ويل، موږ په خپلو عقلونو پوهېدو چې پاکوالی يو ښه چار دی او يوازې په عقلي انګېزو پر ډېې کولو مو د پاکوالي رامنځ ته کولو ته هڅه کوله. او يا کله چې غليم زموږ پر هېواد يرغل کوي، پر کور مو تېری کوي؛ نو شونې ده په ديني انګېزو له ځانه دفاع وکړو او شونې ده ديني انګېزه هم ونه لرو او له ځانه دفاع وکړو.

په غير ديني ټولنو کې، خلک د خپل مال، ناموس او خاورې لپاره مبارزه کوي سره له دې چې ديني انګېزه نه لري. تردې اوچت، له ظلم سره مبارزه ده. څوک چې په ټولنه کې ظلم زغملای نشي، څوک چې ويني «نابينا و چاه است» او چوپ کېناستای نشي، په دوو انګېزو غبرګ پورته کولای شي: يو په ديني انګېزه ؛ ځکه دا کړنه د خدای خوښه ده او بل په غير ديني انګېزې؛ يعنې په يو عقلاني څېړنه دې پايلې ته ورسي چې ټولنه له ظلم سره نه پايېږي او د ظلم منل د انسان له فطرت سره په ټکر کې دي. سکولار ټولنې دغسې يو وضعيت لري.

په ديني ټولنو کې د سکولار ټولنو عموم بنسټونه هم پيدا کېږی؛ يعنې که هلته د کرنې وزارت لري، ديني حکومت هم د کرنې وزارت لري. که هلته دفاع وزارت لري، ديني حکومت يې هم لري. دا ټول ظواهر يو دي؛ نو ترمنځ يې توپير څه دی؟ کوم چار يوه ديني ټولنه له غير ديني ټولنې يا يو ديني حکومت له يو غير ديني حکومته بېلوي؟ دا توپيري عنصر انګېزې او نيتونه دي. د دواړو کړنو بهرنۍ بڼه يوه ده. بنا او ساختمان يې يو رنګ دی. په دواړو ټولنو کې بنسټونه يوبل ته ورته دي. دلته يوازېنی څيز چې د سکولار او غير سکولار ډلو ترمنځ توپير رادبره کوي، «انګېزې» او «نيتونه» دي؛ يو د الهي رضايت په نيت عمل کوي او دا بل نه له خدای سره د موافقت يا مخالفت - چې له آره به ذهن کې دغسې انګېزه نه لري - له وجهې بلکې په خپلې عقلاني انګېزې عمل کوي لکه وايي پلانی کار کوم ځکه عقلاني محاسبې راښيي چې پلاني ځای ته به ورسم او همدغسې.

د سکولاريزم ددې مفهوم په پام کې نيوو سره، ډېری تبعي او فرعي ټکي به يې راښکاره شي. لکه چې ومو ويل. نړۍ، د انګېزو او انديښو نړۍ ده. د انګېزو په نړۍ کې کله مو انګېزه دا وي چې له يوه ماورايي موجود سره معامله وکړئ او طبعا چارې مو دده په وينا او دده د خوښۍ لپاره کوئ. کله هم دغسې محاسبه او سنجونه نه لرئ؛ خو په عقل چلېږئ او د کار پايله هم يو رنګ ده. کله چې زموږ په ټولنه کې ويل کېږی: «موږ خپل مکلفيت ترسره کوو» د «مکلفيت ترسره کولو» دقيقه مانا همدا ده چې: « موږ په خپل ګومان د ديني او الهي انګېزو له مخې عمل کوو، حال دا چې نور د دغسې نيتونو له مخې عمل نه کوي. »

له دې سريزې دوه مهم ټکي راوځي: لومړی ټکی دا، په سکولار او غير سکولار ليد کې د کړنې بهرنۍ بڼه څه دخالت نه لري. څه چې دخالت لري د عامل وګړي دننۍ انګېزه ده. زه يو کار کوم چې شونې ده ته يې ورته ترسره کړې؛ ته هم موټر چلوې او زه يې هم. ته هم ښوونځی پرانځې او زه يې هم. ته هم اولادونه روزې او زه يې هم. شونې ده دا ټول پوره يو رنګ بڼه ولري. کوم څيز دا دواړه کړنې يو له بله بېلوي؟ دا چې زه ځانګړی نيت لرم او تاسې بل لرئ. نو ظواهرو ته په کتو ويلای نشو چې کوم وګړی يا ټولنه سکولار او کوم وګړی يا ټولنه سکولار نه ده. بې له بخري توپيره، د کړنو ظاهر يو رنګ کېدای شي...

پاتې په بله ګڼه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سر يې هورې په دمغان لم يې اټک دی

ابراهيم ايمان

په مور وطن ډېر کړاوونه او جګې ټيټې تېرې شوې دي، خو نه يې چنګېز ته سر خم کړی، نه ګوډ تيمور، نه انګرېز او شوروي ته. په مور وطن هرې ډلې ټپلې زره يخ کړی دی، خو له داخلي خاينانو هم په امن نه دی پاتې شوی. ځوک يې په تېر کې سرو او سپينو ته غله ول او ځوک يې بيا د نورو په اشارو نوم و نښان ته شنه مړه. هرې ډلې چې په مور وطن کې له دمغانه تر اټکه پورې ظلم او زياتی کړی دی، په شرمو شرمېدلي دي.

کله چې امريکا او متحدينو يې پر افغانستان بريد وکړ، امريکا يوې ډلګۍ ته داسې زمينه برابره کړه چې د وطن اکثريت يې يوې څنډې ته کړ. ددې ډلګۍ په رأس کې بيا پخواني ولسمشر حامد کرزی و. ده او دوی پخپله دوره کې داسې کارونه وکړل چې د پښتون قوم بنياد يې وباسلو، يوازې يې د بېلګې په ډول په پښتنو په سيمو کې خيالي ښوونځي يادوم او بس!

د حکومت په چوکاټ کې خو له الفه تر يا، ټوله شمالي ټلواله مسلطه وه. دوی د پښتنو په سيمو کې جنګ ته زمينه برابره کړې وه.

په روان جنګ کې مو ټول اسلامي او پښتني ارزښتونه زخم زخم، ټپي ټپي شول. ټيکری، څادر، لنګوټی، برقه او د پټمنو پښتنو مېرمنو جامې..!

هو! دا ارزښتونه مو څه په خپل لاس ټپي کړل او څه د نورو په لاسونو، خو اوس د هېواد په شمال کې ځينې را پورته پورته شوي دي لوی ارزښت د افغانستان نوم او افغانيت نه مني. موږ بې په تدريجي ډول دې ځای ته را ورسولو اول يې پورته ياد شوي ارزښتونه او ژبه په اداره کې فلج کړه، بيا خبره دې ځای ته را ورسېده چې اوس د افغان په سپېڅلي نامه پوزخند وهي، ننګين او منفور نوم يې بولي!

څوک چې خراسان غواړي، دوی د تاريخ هغه بابونه نه دي کتلي چې چا په دې پاکه خاوره کې د بغاوت ناره کړې ده، انجام يې څه دی او افغان ولس څه ورسره کړي دي. دوی پردې تاليختي تل د پرديو پروژې دلته په لوی افغان وطن کې پر مخ وړي او تل يې له دې خاورې نه نورو ته ګټې رسولې دي.

اوس بيا غواړي چې پخواني باداران خوشحاله کړي او په افغان وطن کې د بې اتفاقۍ او تعصب نغارې وډنګوي، خو زه حيران دي ته يم چې ولسمشرۍ مانۍ او نور ادرسونه خپل ورته ګوري او هېڅ غوږ نه پرې ګروي! دوی کېدای شي په دې نه پوهېږي چې دا د ننګ مسئله ده، د غيرت خبره ده او د افغانستان د ابرو خبره ده...

بل د لوی کندهار، لويې پکتيا او مشرقي ولسونه هم چوپ دي، که حکومت او دولت په دې خبره سر نه خوږوي، نو دا ولسونه چې تل يې د افغانستان په سترو مسئلو کې دخالت کړی دی، نن بايد په يوه غږ را پورته شي، ستميانو او خرو او اسانو ته داسې غاښ ماتوونکی ځواب ورکړي چې راتلونکي نسل ته يې يو سبق پاتې شي.

که ددې خبرو مخه په نطفه کې ونه نيسو او دا خبرې وړې وګڼو، نو لرې نه ده چې په وطن کې به دې خبرې ته ايران او پاکستان پوکې ورکړي، بيا به يې مخه نيول ډېر ګران شي. خدای مکره چې د ګل ګل وطن دا خلک را نه ټوټه او پرچه پرچه کړي.

سر يې هورې په دمغان لم يې اټک دی
په دې منځ کې يې مېشته واړه عبث دي
«خان علیين مکان»

سوله مو تجربه کړې؟

احسان الله مومند

سوله هغه ښېرازه ده، چې له خوشحالي، نېکبختي، پرمختګ، امنيت، اقتصاد او... له لرلو مو برخمن کوي.

موږ تل د سولې په اړه اورېدلي او ان رسنۍ هم د سولې لپاره -لکه څومره چې ورته اړتيا ده- کار نه کوي.

ډېرې رسنۍ د سولې بهير ځپي، ډېری شنونکي او چارواکي هم ورته کړنې کاندي. آيا داسې يوه رسنۍ به څوک را وښيي چې د سولې په اړه يې څېړنيز راپور خپور کړې وي؟! او يا يې کوم کارپوه پوښتلی او هڅولی وي، چې ولې سوله نه راځي؟!

ځواب هرومرو منفي دی؛ ځکه مثبته څېړنه يا د سولې د ګټو او مثبتو اړخونو شننه، سپړنه او څېړنه په تېره نيمه پېړۍ کې نه چا ليدلې او نه لوستلې ده.

زموږ د هېواد ځينې کاري شنونکي يا د سياسي چارو کارپوهان ټينګار کوي، چې څنګه ملي روح، له ملي ځانه بېل او وځپي!

مثلاً 2014ز کال يې هېوادوالو ته داسې ور پېژندلی و:

په 2014 ز کال کې به يو انسان د بل انسان خوړونکی وي. خو تر دې دې دمه هېچا، هېڅوک ونه خوړ، هېچا، هېڅوک لواړ تېر نکړ.

رابه شو د سولې او انسان ارزښت ته. الله پاک په سورة المائدة، ۳۲ اية کې داسې فرمايلي دي:

مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا

ژباړه: (بېشکه شان دا دی هر څوک چې ووژني يو نفس بې له (عوض او بدل) له بل نفس څخه (يا بې) له فساده په ځمکه کې (چې په ملک کې يې فساد کړی وي) نو ګواکې وژلي يې دي ټول خلک او هر چا چې ژوندی کړ دغه (يو نفس چې سبب شي د ژوندون يې) نو ګواکې ژوندي کړي يې دي ټول خلک).

دا چې د يوه بې ګناه انسان وژل د ټول عالم وژل دي؛ نو بيا ولې زموږ په ګران هېواد افغانستان کې هره ورځ لسګونه او سلګونه کسانو ته مرګ ژوبله اوري؟!

آيا افغانان انسانان نه دي؟!

آيا په افغانستان کې د يو بل وژنه، تښتونه، شر و فساد ورځ تر بلې کمزوری شوی او که د ځواکمنتيا بېلابېل پړاوونه وهي؟!

آيا په دې اړه ټولو خپل حق ادا کړی؟!

آيا د سولې په نوم چې کومې پيسې د مظلوم ملت له جيبه اېستل کېږي، دا پر ځای مصرفېږي؟ ايا هغو رسنيو او شنونکيو چې ځانونه د هېواد د ملي ګټو او د هېواد د بچيو ساتونکي، ژغورونکي او هڅوونکي بولي، په رښتيا د سولې مثبت اړخونه څېړلي؟

زما په اند ددې ټولو پوښتنو ځواب منفي دی؛ ځکه دوی يوه ورځ په دې اړه چې د يوه انسان وژل د ټول جهان وژل دي؛ يوه داسې پرتمينه غونډه نه ده جوړه کړې، چې پکې ملي مخور، سيمه‌ييز سپين روږي، قومي مشران، د لېرې پرتو سيمو درانه اوسېدونکي او ځوانان برخه واخلي. که يې جوړه کړې هم وي؛ وروسته يې پروژه‌يي بڼه په داګه شوې او د ورغليو خلکو له ملاتړه بې برخې شوې ده، لګښت يې هم د يوې پروژه‌يي موخې قرباني شوی دی.

هوکې! د هغو سيمو له خلکو دې د روان وحشت او ناخوالو د حل او عواملو په اړه وپوښتل شي، چې هلته هره ورځ وژنه، کرکه، جنګ او وحشت روان دی. بيا به نو د ستونزې په اړه ناسته، څېړنه او بحث ولې بې پايلې کېږي.

که شکېل چارواکي په رښتيا سوله غواړي، بايد له قومي مشرانو او ملکانو سره مشوره او نېک اړيکې ټينګ کړي. ځوانانو ته دې عامه پوهاوي او ملت دوستي پروګرامونه او سيمينارونه جوړ او په ټوله کې دې دا څلور اصله -چې د يوه ملت او يا ملک د ملا تير بلل کېږي- غښتلي کړي، چې هغه اخلاق، اقتصاد، امنيت او پوهه دي.

شاعر وايي:

لوی مه شه هغه ځوی دې په خوا پورې
چې يې نه نيولی درس او نه مکتب دی

په اوسني روان ناورين کې تر ټولو ګرم او جذباتي هغه ځوانان دي، چې د علم په زده‌کړې بوخت دي !

دا ولې؟!

آيا ژوند په څېړنه نه ارزي؟ او که ارزي بيا چارواکي، د سولې کاروان مسوولين او کارپوهان او رسنۍ په دې اړه چوپتيا ولې غوره ګڼي او څېړنه نه کوي؟!

څرګنده ده، چې په دې هېواد کې ګران او زړه ته نږدې خپل او پردی جيب دی! نه ملت او نه يې د ملي پيداېښت ارزښتونه!

خو په نورو هېوادونو کې دا جوته ده، چې ډېری خلک او ملت د جېب په پرتله ښاغلي او درانه دي.

هو! چارواکي (حکومت او دولت) بايد ملت او هېواد ته وفاداره وي؛ ځکه د حلالې لټون او په هېواد کې سمون د دوی کار دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مردم، خشمگین اند!

در تنگنای زنده گی، فشرده می شویم. نان، آب و خانه ی ما را گرفتند، کم نبود، حالا از نفس نیز افتیده ایم. حالت بی زاری توام با خشونت مرا می خورد. مردم، چه گونه منقلاب می شوند و در خروش خشم آنان، حاکمیت ها و رهبران، چه گونه زیر پا شده اند؟ به این درک، نزیک می شویم. اعتماد ما به بازیگران سیاسی، ارمغان هرج و برج بیشتر است. مثل این می ماند که کار ما، تایید هر کس و ناکسی ست که با ساخت دوسیه و شجره نامه، مردم را درگیر مرور گذشته ای می کنند که در هیچ کجایش، پس منظر آنان، تاریخ تجربیات کاری خوب ندارد. می آیند و می روند و از ما طلب رای می کنند. وسیله ی وصل ما با حکومت داران، چند نوبت اعتماد آراست...

مصطفی عمرزی

خبر های کذایی زیادی را شنیده بودیم که شهر های ما را از وجود موانعی پاک سازی می کنند که در همه جا، شبیه قلاع معروف کابل شده اند. با این تفاوت که حضور جامعه ی جهانی، تکنالوژی عمران بین المللی را به ارمغان آورده است. به جای گل و پخسه ی وطنی، از سیخ و سمنت، مانع می سازند.

طی یک سال اخیر، مثل این که کار های قبلی را فراموش کرده باشند، به اندازه ای به حجم موانع سمنتی شهر کابل افزوده اند که به گونه ی فجیع، جلو تردد مردم را می گیرند. تهدیدات امنیتی بزرگ و کوچک، مجموعه یا حلقه ای را که در تبانی با ارگان های امنیتی کار می کنند، به تجارت ستر ادارات، جاده ها و افراد وامی دارند تا ضعف های فاحش سکتور امنیتی بیشتر به نمایش گذاشته شوند.

اگر این همه ادعای توان مندی درست است، چرا فضای تردد و تنفس مردم را تنگ می سازند؟ در کجا پنهان می شوند؟ عقب سمنت ها! پس سرنوشت و تحفظ مردم چه می شود؟ یا این که مردم، فقط گوسفند استند؟

فاصله ی ما از دولت، به چند فرسخی رسیده است. نمی دانم چه کسانی تصمیم می گیرند؟ در شهر کابل در ازدحام مناطق مرکزی که انباشته از مراکز تجاری، ساحات قدیمی مسکونی و ادارات دولتی اند، هر کجا که فضای بازی به چشم بخورد، همه روزه با هزاران تن از موانع سمنتی، حصار کشی می کنند. در چهارراه پشتونستان، مردم در تنگنای مکان، روز تا روز دور حلقه ی چهار راه فشرده تر می شوند.

هراس از عدم کفایه، شماری را به تلاش انداخته است که با سمنت کاری شهر، به ذعم خود شان به امنیت بیافزایند. در این کار، تفکیک مناطق و کجا هایی که مورد حمله قرار بگیرند، مدنظر نیست. هر جا فضای باز بیایند، سمنت می گذارند.

چند ماه قبل از چهار راه پشتونستان تا چهار راه سرای شمالی را با ۲۰ یا ۴۰ افغانی طی می کردم، اما حالا موتر های دربستی با کرایه ی ۲۰۰، ۲۵۰ یا ۳۰۰ افغانی، حاضر نمی شوند به این مسیر بروند. با پیمودن فاصله ای تا چهار راه ملک اضغر، صدارت یا چهار راه انصاری، آن هم فقط به موتر «دربستی» می رسیم.

احاطه ی وزارت مخابرات با موانع جدیدی که به نام گلدان گذاشته اند و با جلو آوردن دیوار های سمنتی که جلوتر از دیوار های احاطه ی وزارت قرار دارند، پیاده رو را به حد عبور یک تن در آورده اند. برای آن که همه چیز را ساده وانمود کرده باشند، از جوانان هنرمند افغان که نقاش استند، دعوت می کنند حصار های سمنتی را نقاشی کنند. شباهت این منظره، بی شباهت به پناهگاه های اتومی نیست.

در اوایل حمله ی امریکا به افغانستان، مردم، نگرانی داشتند که حضور بن لادن، به قیمت جان شان تمام نشود؛ زیرا شایع شده بود که به زودی با بمب اتومی امریکا، رو به رو می شوند.

بی زاری توام با خشونت، کاسه ی صبر مردم را لبریز کرده است. مرکز شهر که محل تردد جمع کثیری از اهالی پایخت است، بر اثر تنگنای جا، ساعت ها همه را درد سر می دهد. هنوز از برف و بوران خبری نیست، زنان و دختران مردم از عصر الی ۸ شب در ایستگاه های مرکزی شهر منتظر می مانند تا موتر بیابند.

وقتی این سطور را می نویسم، از شدت ناراحتی بی میل نیستم چند فُحش خواهر و مادردار به مسوولان حواله کنم. آخر کدام حیوان تصمیم می گیرد؟ با این همه مدعی عقل و منطق، یکی نیست بیاید و مشاهده کند که سمنت کاری شهر، نمی تواند جلو درز هایی را بگیرد که با ضعف مدیریت، نصف مملکت، جغرافیای حاکمیت مخالفان شده است.

همه جا سمنت چیده اند. احاطه ی وزارت دفاع که از داخل نیز حیاط کلان دارد، به اندازه ای بزرگ شده است که در کنار اشغال پیاده رو، نصف جاده ی برج ساعت تا زیارت ابوالفضل را می گیرد.

در جا هایی که ادارات امنیتی قرار دارند، چهره های نگهبانان و پاسبان به مشکل رویت می شود. عموماً روی یک دیوار سمنتی بزرگ که خود به یک احاطه ی مربع سمنتی دیگر منتهی می شود، یکی با کلاه و تفنگ، از عقب یک پرده ی جالی، مردم را نظاره می کند. در واقع این ما استیم که آزاد می گردیم. مسوولان امنیتی ما بیشتر از هرکس احساس ناامنی می کنند.

اگر به قسم معمول تحلیل سیاسی- اجتماعی این بدبختی ها بپردازم، عقده های ما به قصر سفید می رسند، اما به این بسنده می کنم که تصیمم گیرنده گان و مجریان، از مردم دفاع می کنند یا از خود شان؟

مردم ما در میان موانع سمنتی، مانند یتیمانی استند که فقط وظیفه دارند رای بدهند و حمایت کنند. این همه هیاهو، نظام، حکومت و مسوولان، برای چیستند؟ خوب، معلوم است که باید به نیاز های مردم پاسخ بگویند؛ مردمی که در حصار های سمنتی خورد و افسرده می شوند.

نمی دانم شاید سناریوی تازه در کار است! آهسته و بدون سر و صدا، اطراف خویش را حصار می بندند. خدا کند خیانت دیگری در کار نباشد! از چه می ترسند و چه را پنهان می کنند؟

هر روز در صف هموطنان مستضعف، مظلوم و درمانده ی ما، به عنوان کسی که وجداناً درد های آنان را شرح می دهد، منقلب می شوم. حالت تکرار، یک نواخت و زجر دهنده که فقط زیاد می شود. واقعاً اسفبار است که کسی به این نمایشگاه یاس، اندوه و خشم توجه نمی کند. فتنه هایی که به همه چیز آتش می زنند، از همین شرر اجتماعی برخاسته اند.

عذاب در عذاب، مردم را خشمگین می کند. تا دیر نشده، بجنبید! هر کی در این جا خیال اقتدار کند، ناگزیر است هول ماحول اش را بپذیرد. در عقب سمنت ها و سنگر ها، فاصله از مردم، به فرسخ ها رسیده است. بهتر است از «بحران عدم اعتماد» بگوییم!

شرح تصاویر:

نمونه هایی از هزاران مانع سمنتی شهر کابل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بلاگانو میاشت

جبران جبرایلي

وایي، خبرې له خبرو پیدا کېږي، زه او استاد محمد آصف صمیم د پېښور په یوه جوړه شوې غونډه کې مشران مېلمانه وو، ما صمیم صیب ته وویل، تا له ځان سره څه راوړي؟ هغه راته وویل، ما له ځان سره هېڅ هم نه دي راوړي، ددې ویناوالو په خبرو کې دومره خبرې پیدا کېږي چې ماته د څه راوړلو ضرورت نه پېښېږي، دا هماغوی په خبرو کې خبرې کوم.

ماته هم په خبرو خبرو کې د سوات درې یو نامتو لیکوال -چې زه ورته د غره هومره درانه گورم او د سوات د اخري پاچا بیرغ هم له ده سره خوندي دی- محمد پرویش شاهین یادوم. یاد دې په خیر وي، هغه به ویل، اسد دانش ته ادیبان اسد لالا او دانش لالا وایي، خو زه چې کله په دې تنگه گلۍ را پېښ شوی یم نو ټول ادیبان ترې داسې را تاو وي، لکه مهربانه مور، نو زه ورته د ادیبانو مور وایم، خو ښاغلی شهرت ننگیال صیب د اسد دانش په تړاو جلا نظر لري، هغه وایي، په دوستۍ کې جوړه نه لري، خو په دښمنۍ کې یې دوه خطرناکې الماری ساتلې، په یوه کې یې سموم خفیفه او په بله کې یې سموم شدیده ایښي. که د سموم شدیده‌وو له الماری نه یې یو نری شان کپسول هم را ووېست نو د ډېرو سابه په مالگه کولی شي. ما هم د ننگیال صیب خبره جدي اخیستې، د هماغو دوو الماریو له وېرې ورسره ډېر محتاط چلېږم.

دا دوه لسیزې کېږي ځان ورسره په اوداسه کې ساتم. شپاړس کاله پخوا یې له یوې جگې څانگې ناست یو خوار داسې لاندې را گوزار کړ او په داسې یوه سوړه یې ننوېست چې لا تر اوسه یې له را وېستلو څخه ډېر یاران عاجز پاتې دي.

زه لطیف جان بابی یادوم، له ډېرو کلونو او کړاونو وروسته ما هم یوه الماری سازه کړې، که یو قلم ترې را وباسم، نو د ډېرو یارانو خولې به په امبورونو هم خلاصې نشي او له وارخطایۍ به ترې بدرنگي د میدان رنگ شي او د ځینو د مخ له وړیو نه به درته د سپي لکۍ ښه ښکاره شي.

زه ددې لوبې ډېر پخوانی لوبغاړی یم او د ډېرو ښاغلیو رنگ په رنگ کیسې راسره شته. د همدې الماری له برکته چې ما پخوا په څه عقیده لرله اوس یې پرې نه لرم، کاش! ددی مکارو زاهدانو قبرونه مې پخوا نړولی وای، کاش! د دوی جنډې مې سېځلې وای او زیارتونه مې ورته په کاڼو ویشتلي وای که زه د خپل یو ناچاپ کتاب یو څو کرښې را نقل کړم، نو له ما نیولې د جومات تر ملا امامه پورې به رانه ځان څوک سپین نکړي.

که زما په لیکنه د چا تندی گونځې شوی وي، باک یې نه گڼم، د کابل یخنۍ او واورو رانه خبره اوږده کړه، د خپل ملا په دې شعر یې رالنډوم:

بدلوي د کتاب توري رندوي د ایمان سترگې
که یهود دي که سعود دي که ډالر دي که ریال

رښتیا ما خو د بلاگانو د میاشت خبره را نیولې وه، ما ماشومتوب کې د بلاگانو ډېرې کیسې اورېدلې دي، کله کله چې به مې په کور کې شرارت زیات شو، نو خدای بښلې مور به راته ویل، چوپ شه که نه بلا راځي! د بلا د لفظ اورېدو سره به مې ټول شرارتونه هېر شول، چې لږ را لوی شوم نو مشرانو به راته ویل، پس له ماښامه له کوره ونه وځې، دا د بلاگانو میاشت ده او په دې کې ډېرې خطرناکې بلاگانې را وځي او دا به هم پکې ویل کېدل چې تېر کال هغه فلانی سړی بلا په څپېړه وهلی وه، درې ورځې یې تودې تبې وکړې او بیا مړ شو. له څپېړې او تبې لفظ سره سم به مې د خدای بښلي پلار غېږې ته ځان رسولی و.

زه چې اوس هم کله کله د شپې له کوره وځم نو د ماشومتوب هغه بلاگانې مې مخې ته کېږي، زه په دې نظر وم چې دا بلاگانې به قوي قوي جسامتونه لري، د سر وېښتان به یې په زنگنو لگېږي، غاښونه به یې د فیلانو په څېر را وتلي وي، نوکان به یې د لاس له پنجو نه هم اوږده وي، سترگې به یې سرې او ډاروونکې وي، خوراک به یې د ځناورو په څېر وي او د انسان مرگ به ورته د مچ وژل هم نه ښکاري. زړه کې به مې ویل، خامخا لوی لوی ښکرونه به هم لري، چالاکي به یې له گیدړې زیاته او د انسانانو د وینې له څښلو به خوندونه اخلي.

د بلا لپاره زما په ذهن کې همدا تصویر و، کله چې را لوی شوم او بلاگانې مې د سر په سترگو ولیدلې، نو ځان سره مې په کړس کړس وخندل، چې د بلا لپاره زما په ذهن کې جوړ شوی تصویر ډېر په لوی توپیر مخې ته راغی.

اُف خدایه! زه څومره ساده وم، ډېر وروسته پوه شوم چې دا بلاگانې خو د انسانانو په بڼو کې دي، دوی خو په لوړو لوړو بلند منزلو کې اوسېږي، په تورو شیشو او قیمتي موټرو کې گرځي، په لوړو لوړو څوکیو ناست او د اعلی مقام خاوندان دي. له ډالرو سره لوبې کوي، د انسانانو د اسیرولو او وژلو کورسونه یې ویلي. دې بلاگانو خو ځان ته په دې دنیا جنت جوړ کړی، حورې او غلمان هم لري، شراب ورته له فلتر شویو اوبو نه هم اسانه پیدا کېږي. دا بلاگانې خو د مفلسو حسنونو تالاگر او سوداگر دي، دا بلاگانې خو د انسانانو په وینو پړسېدلې، زر او زور هم لري. دوی خو د ولس په وینو اودسونه کوي. دا بلاگانې خو د خلکو په عفت، عصمت او ژوند اخیستلو کې بلا ډېرې ماهرې دي. دوی خو ښکرونه او د فیلانو په څېر غاښونه نه لري، دا بلاگانې خو د انسانانو په اختطاف او د مخدره موادو په قاچاق کې هم لاس لري. دې بلاگانو خو په هدیرو هم رحم نه دی کړی، له دوی هدیرې هم امان غواړي.

دا بلاگانې خو پردي جایدادونه او دولتي املاک هم غصبوي. ددې بلاگانو وجود خو له طالبانو او ISIS نه هم خطرناک دی. دا بلاگانې خو په غصب کې را لویې شوې او په غصب کې مري او پس له مرگه هم په جگو غونډیو او تپو د غصب څادرونه غوړوي. دا بلاگانې خو د زړې زمانې په څېر دنیا د غوایي پر ښکر کې نه کسي، دوی خو دنیا پخپلو ښکرونو ولاړه ویني.

اُف خدایه! د دوی په تصویر جوړولو کې ما څومره لویه غلطي کړې، کاش! دوی زما د خیالي تصویر په څېر وای، دوی خو دښتې غرونه او بسته شهرکونه په بډه وهي.

خبر شوم چې له ډېرو کلونو وروسته خلک ددې بلاگانو په نومونو اخیستلو هم بریالي شوي دي. بله واورئ! لکه څنگه چې په رمضان مبارکه میاشت کې غټ غټ شیطانان په زنځیرونو تړل کېږي، له چا مې واورېدل چې دا بلاگانې به هم د غټو غټو شیطانانو په څېر نیول کېږي، تړل کېږي او قانون ته سپارل کېږي، حسابونه او کتابونه به ورسره کېږي.

کاش! د بلاگانو دا د نیولو میاشت یو څو کاله پخوا راغلې وای، دومره انسانان خو به نه وژل کېدل، دومره ځمکې او جایدادونه خو به نه غصبېدل، دومره د کونډو او یتیمانو لښکرې خو به نه جوړېدې، دې بلاگانو خو موږ ته صرف هدیرې، بې تنه سرونه او د بدن غوڅ غوڅ اندامونه په تحفو کې راکړي دي. اوس هم ناوخته نه دی(دیر آید درست آید) ډېره ښه خبره ده، خدای دې دا مظلوم ولس ددې دوه سیکړو بلاگانو له ظلم و شره په امان کړي. اخرت کې خو به اندامونو شاهدي ورکوي، په دې عجیب الخلقت مخلوق باندې خو ۳۵ میلیونه انسانان د دوی په ظلمونو گواهي لي.

لوستونکیو!

یاد یې لرئ! الله تعالی ډېر لوی انتقام اخیستونکی دی، زه خپلې خبرې د خپل ملا صیب په دې بیت رانغاړم:

چې د زلفو په زنډۍ یې نړول د تقوی غرونه
نن یې شونډې هم ترخې شوې نن یې پاک د
توري زنگ شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروغجنو ژمنو، هېواد بحراني کړ

سليم ودان

د ديموکراسۍ تر ټولو ښه ځانګړنه دا ده چې د وګړيو په خوښه او غوراوي د حکومت داسې جوړښت پکې را منځته کېږي چې په ټولو لويو او مهمو ملي پرېکړو، بوديجې او نورو لګښتونو په اړه ولس ته هر وخت حساب ورکوونکی وي، د ولس او حکومت تر منځ د واټن تارونه له منځه تللي وي او په حکومتي کچه ټولې هڅې او کاري پلانونه د هېواد او ولس د هوساينې او پرمختګ لپاره وي.

په ټولو ملي او برخليک ټاکونکيو مسايلو کې د ولس نظرياتو ته د ارزښت او درنښت په سترګه کتل کېږي. ديموکراسي ولس ته دا زمينه برابروي چې د خپلو رايو په وسيله داسې حکومت او نظام جوړ کړي چې هر وخت د حکومت، حکومتي ادارو او ولس تر منځ معلومات او شفافيت موجود وي. همدا رنګه د ولس رايې داسې فرصتونه له منځه وړي چې له هغه دي مافيا،غله، د هېواد، خلکو او حکومت ضد عناصر پيدا شي.

ديموکراسي ولس ته دا حق ورکوي چې د خپلو رايو په وسيله داسې کسان د حکومت په رأس کې راولي چې د هېوادوالو په منځ کې هر اړخيز عدالت، د فساد مخنيوی او د قانون حاکميت تامين کړي.

په ديموکراتيکو حکومتونو کې ولس ته د پوهې، ښه ژوند او د هېواد د پرمختګ لارې پرانستې وي. د هېواد هر وګړي ته دا حق ورکول کېږي چې په ملي مسايلو کې نظر شريک کړي. بله مهمه خبره داده چې د نظام په جوړښت او اصلاحاتو کې مستقيماً برخه اخيستی شي، خو له بده مرغه په افغانستان کې د ديموکراسۍ او ټاکنو دواړو بڼې بدلې دي.

په تېرو اولسو- اتلسو کلونو کې په هېواد کې څو ځله د جمهوري رياست، پارلماني او ولايتي شوراګانو ټاکنې تر سره شوې، خو د ټاکنو هر ځل تر سره کېدن له ډېرو لوړو ژورو سره مخ و. ولس هر ځل د خپل سر په بيه د ټاکنو په ملي پروسه کې برخه اخيستې ده، د هېواد په بېلابېلو سيمو کې زموږ له هېوادوالو څخه د هېواد دښمنانو هغه ګوتې پرې کړې دي چې د رای اچونې په ورځ په ټاکنيزو مراکزو کې په رنګ ککړې شوې وې. په ډېرو ټاکنيزو مراکزو باندې د بريدونو پر مهال همدا رای اچوونکي شهيدان او ټپيان شوي دي. په ټوليزه توګه د افغانستان د ټاکنيز سيستم په عاملو او رامنځته کولو کې تر ټولو ډېره سرښندنه ولس ورکړې ده. دا کار يې ددې لپاره کړی دی، چې دلته د نورو هېوادو په څېر خلک د مشروع، پياوړي، ژمن، عادل او قانوني حکومت تر چتر لاندې ژوند وکړي، خو د ولس له بې شمېره قربانيو سره سره بيا هم نه نړيوالې ټولنې او نه هم افغان حکومت د ټاکنو د روڼتيا لپاره جدي ګامونه واخيستل او نه هم تر اوسه په ټاکنيزو کميسيونونو کې اصلاحات او بدلون وليدل شو.

دا په داسې حال کې ده چې د ټاکنو د قانون دويمه ماده په هېواد کې د هر ډول ټاکنو تنظيم، اداره، څارنه او له ټاکنيزو سرغړونو او درغليو څخه را پيدا شويو هر ډول شکاياتو ته رسېدنه يې د ټاکنو د خپلواک کميسيون او د شکاياتو د کميسيون له موخو څخه ياد کړې دي.

سره له دې هم هر ځل د ټاکنو بهير له دومره درغليو سره مخ وي چې په نتيجه کې يې د ولس د ټاکنو په ملي پروسه کې ګډون او رايه اچونه بې ارزښته شي او ټاکنې د خپلمنځي جوړ جاړيو په ترڅ کې پای ته ورسېږي. په داسې ټاکنيز مديريت کې نه د ولس استازي بريالي کېږي او نه هم په دې هېواد کې وړ جمهور رييس ټاکل کېدای شي. تر څو چې له هر څه وړاندې د ټاکنو کميسيون له فساد څخه پاک او خپلواک نشي، په هېواد کې به همداسې بې عدالتي، غير قانوني حکومت، حکومتي چارواکي او له فساده ډکه اداره موجوده وي.

په ۲۰۱۴ز کال کې چې له افغانستان څخه د امريکا د وتلو اوازې ګرمې شوې وې، نو هېواد او هېوادوال له يوه ناڅرګند سياسي او اقتصادي حالت سره مخامخ شول، خو سره له ډېرو امنيتي ګواښونو خلکو په لوړه کچه د جمهوري رياست او ولايتي شوراګانو په ټاکنو کې برخه اخيستنه ثابته کړه.

له بده مرغه له ټولو امنيتي ګواښونو سره سره د خلکو راوتلو قربانيو او رای اچولو ته د ټاکنو خپلواک کميسيون افغان حکومت او د نړيوالو څارونکو له خوا په ډېره سپکه وکتل شول، د ټاکنو بې پايلې کېدل او په ټاکنو شوي لګښتونه ټول اوبو يووړل او په افغانستان کې د روڼتيا او په ډيموکراتيکو اصولو ولاړ حکومت او د نظام خوبونه له خاورو سره خاورې شول. په ټاکنو کميسيون کې ضياءالحق امرخېل د ټاکنو کميسيون د درالانشاء رييس هغه څېره وه چې د ډېرو افغانانو په باور د ټاکنو د ملي پروسې په اخلال او بې پايلې کېدلو کې يې رغندنه ونډه درلوده او د اوسني حکومت د ټولو بې کفايتيو، فسادونو، نا امنيو، بېکاريو او فقر اصلي لامل امرخېل يادوي. ښاغلی غني د همدې کال د بې مديريته او له درغليو څخه په ډکو ټاکنو کې له بې برخليک وضعيت سره مخ شو. تر ډېرو کړکېچونو وروسته د امريکا بهرنيو چارو وزير «جان کيري» په منځګړيتوب غني جمهور رييس او عبدالله په غير قانوني ډول اجرائيه رييس وټاکل شو. ښاغلي غني واک ته تر رسېدو څو ورځې وروسته په يوه خبري ناسته کې د ټاکنو په کميسيونونو کې د فساد د مخنيوي او سمونو په اړه ډېرې جدي څرګندونې وکړې او ولس ته يې په ټولو حکومتي ادارو کې د اصلاحاتو او د اداري فساد د له منځه وړلو ژمنې ورکړې، خو ټولو افغانانو وليده چې د غني ټوله کاري دوره يوازې پر دروغجنو ژمنو، چيغو او بېځايه احساساتو ولاړه او تېره شوه.

همدا اوس د ۲۰۱۸ز کال پارلماني ټاکنو وښوده چې د پخوا په پرتله په ټاکنيزو کميسيونونو کې د فساد کچه او د مديريت ضعف څو برابره شوی دی. په تېرو نږدې ورځو کې د فساد ملي سروې دا په ډاګه کړه چې د ښاغلي غني په حکومت کې د فساد کچه د ټيټېدو پر ځای لوړه شوې ده. د کرزي د واکمنۍ تر ختمېدو وروسته په تېرو اتلسو کلو کې لومړی ځل و چې د افغانستان نږدې لس ولايتونه د مخالفينو لخوا له سقوط سره مخ شول او په لومړي ځل د پلازمېنې امنيتي وضعيت په ټوليز ډول د ډېرو شديدو امنيتي ګواښونو، بريدونو او بې شمېره ولسي وګړيو د شهيد او ټپي کېدلو شاهد پاتې شو. همدا ډول په حکومت کې دننه د واک پر سر کړکېچونه هغه څه ول چې د کار کچه يې صفر ته را کښته کړې وه او فساد، اداري ګډوډيو او غير قانوني او غير مسلکي مقرريو ته يې زمينه برابره کړې وه. د نړۍ د ټولو پرمختللیو هېوادونو د پرمختګ راز د هغوی د ښو رهبرانو درلودل دي، داسې رهبران چې د ولس په رايو ټاکل کېږي، زموږ د هېواد د هر وګړي د رايې تر شا دا ارمان پروت دی او په دې هدف د ټاکنو په پروسه کې برخه اخلي.

نور يوه افغان ته هم روان وضعيت او نانډرۍ د زغملو وړ نه دي، ټول دا هيله لري چې نور يې په سترګو کې خاورې باد نشي، په ارادو يې ملنډې ونه وهل شي، د شعارونو غولوونکې لوبې پای ته ورسېږي، د کار، عدالت او د قانون د حاکميت دوره پيل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دا دعا ده، که ښېرا؟!!

لیکوال: رشید یوسفزی
ژباړه: شفیع الله تاند

تېرو ورځو کې یو لوی مذهبي مجلس ته د هېواد تر ټولو وتلي مولوي صیب پخپله وینا کې وویل، امریکا خپل زوال ته په بیړه گامونه اخلي. د امریکې اقتصاد نور په ټپه دربدونکی دی او دفاعي ماهرین یې سر نیولي ناست دي چې په ټپه دربدونکي اقتصاد اغېزې به یې څومره له منځه وړونکي وي. د هغه ستر مشر مولوي صیب په وینا، دا د مسلمان ملت د ښېراوو پایله ده. د مولویانو سیاست په امریکې له لعنت پرته بل څه نه شي تر سترگو کېدی. یاد مشر په یو ځانله مجلس کې ماته وویل، خدای دې امریکا د واک له زوال وژغوري، ځکه زموږ د سیاسي ژوند اروا ور پورې تړلې ده، موږ خو د همدې مؤمنانو په تودو وینو د امریکې د دښمنۍ په پلمه رایې اخلو او پارلمان او نورو چوکیو ته رسېږو.

زموږ د کور څنگ ته جومات کې دیوبندي ملا د هرې جمعې په خطبه کې په ژړا ـ ژړا دعا کوي، وايي: «یا الله امریکا نېست و نابود کړې». د امریکې په اړه د نېست و نابود ترکیب په کثرت یادولو سره اوس شوخ هلکان ورته «نېست و نابود مولوي صیب» وايي.

یو بل شیخ القرآن صیب هره شپه د قرآني آیتونو تفسیر د امریکې په زوال او پرمختللي پیلوي، څو کاله وړاندې یو سپین ساده مقتدي ترې وپوښتل: «د امریکې یادونه د قرآن په څو سورتونو کې شوې ده؟».

ټول امت د ځان هېرونې په نړۍ کې د امریکایي بربادۍ په فکر اخته دی، په سیاسي لوبه بوخت او پر مطبوعاتو برلاسي نجومیان هره ورځ له نویو فالونو او شمېرو سره د سیاسي علم رمل او د علم جفر په مرسته د امریکې د زوال تازه او ځانگړې وړاندوینې کوي.

په دوه زره لسم،یوولسم کې د اسلام آباد په یوه تینک ټېنک کې د درس لپاره روان وم، لاس کې مې انگرېزي ورځپاڼه کې د تېرې ورځې امریکایي بودیجې په اړه خبر و، درس کې مې د امریکې او افغان پالیسی په دوام او استحکام خبره وکړه.

د پوښتنو- ځوابونو پر مهال د پاکستانیو سخت دریځو جنگي گوندونو د بنسټگر جنرال حمیدگل لور عظمی گل په طنزي شکل وویل: «رشید صیب! تاسې د امریکایي پالیسیو په اړه له مبالغې هم پورته خبرې کوئ، امریکا له منځه تلونکې ده، د مسلمان امت ازار ور رسېدلی دی. وگورئ! د امریکې اقتصاد او دفاع یې څه حال دی».

ورځپاڼه کې د تېرې ورځې دفاعي بودیجې سرلیک مې ور وښوده ....۶۵۰ ملیارده ډالر! نړۍ کې په دویم نوبت دفاعي بودیجه د برتانیې وه ....۵۰ ملیارده ډالر. دا روسیه او چین خو یې په کتار کې هم نه ول. ومې پوښتله: آغلې! آیا د اسلامي امت د ښېرو او ازار پایله دا ده چې د یوې امریکې دفاعي بودیجه د ټولې نړۍ هېوادونو له ټولو دفاعي بودیجو ډېره ده؟!

۲۰۰۱ز کې د امریکې دفاعي بودیجه ۲۵۰ ملیارده ډالره وه چې د نړۍ له پینځلسو وتلیو پرمختللیو هېوادونو یې د چین په ټولیز گډون ډېره وه. وروسته په راتلونکي کال کې ۴۰ سلنه ډېره شوه. ۲۰۰۸ز کې یې د ټولې نړۍ له ټولې بودیجې نه زیاته شوه. پر عراق او افغانستان لگېدلي سلگونه ملیارده ډالر یې نه دي حساب. سږ کال د امریکې دفاعي بودیجه ۱،۶۳۹ بیلیونه ډالره ده او ټوله بودیجه یې ۳،۸ کربه ډالره.

امریکا د نړۍ یوازنی هېواد دی چې ورسره د هوایي الوتکو دیارلس سمندري بېړۍ دي، خو نورې نړۍ سره یوه هم نشته.

د پاکستان دفاعي کارپوهانو د یو سینټ کام CENTCOM یا سنټرل کمانډ نوم اورېدلی دی او فکر کوي گوندې په ټول امریکایي پوځ برخمن دی. سینټ کام یوازې د منځني ختیځ او یو څه د افریقایي او اسیایي هېوادونو لپاره جوړ شوی دی سربېره پر دې د بحرالکاهل لپاره PACAOM، د اروپا لپاره EUROCOM او د لاتیني امریکې لپاره NORTHCOM جلا ـ جلا عسکري اداري دي.

تېرو ورځو کې د پینټاگان وتلیو روزل شویو ځواکونو Special Operation Forces د ژبې ماهرینو فارسي،عربي پوهو پوځونو په اړه مې یو راپور لوسته، کله مې چې د هغوی د ویلو او ادبیاتو په اړه د هغوی پوهه وکتله، د حیرانۍ برید راته نه معلومېده. د یوه امریکایي ولسمشر دولتي الوتکې بېلگه په نړۍ کې نشته. سربېره پر نورو کمالونو یې په دې الوتکه کې د امریکې ولسمشر لپاره ځانگړې چوکۍ وي، که د سفر پر مهال دې الوتکه کې اور ولگېږي، یا کومه بله پېښه رامنځته شي، له دې چوکۍ لاندې یوه توکمه ده چې یوازې ولسمشر ته معلومه ده. ددې په کېکاږلو سره سم له واره یې چوکۍ له الوتکې بېلېږي، خپله یوه الوتکه ترې جوړېږي او ښاغلی ولسمشر روغ جوړ په امریکا کې یو ځانگړي ځای ته رسوي.

د Military Aid په شکل کې امریکا د پاکستان اسلامي جمهوریت (مجاهد!) پوځ سره هر کال ددې هېواد ۴۷ سلنه بودیجه پرېکوي. همدا شان په استخباراتي برخه کې یې ۶۲ سلنه بودیجه په غاړه اخلي. که دا مرسته پرې ودرول شي، نو د اردو لوړو افسرانو معاشونه به یې په ۲۰ ورځو کې ودرېږي.

خو مذهبي او جهادي کرامتونو والا په ضد دي چې ښېرې یې په امریکې لگېدلې دي، دا که یې د ښېرو پایله وي، نو د دعا هغه به یې څنگه وي؟!!

د ژوند وړې لارښوونې

جاکسون براون ژ/ سپین سهار

١٠٠ – هر څه دې چې له زړه غوښتل، ترې نهیلی نشې! څوک چې غټې هیلې لري، له هغوی ډېر ښه دي چې یوازې واقعیتونو ته ناست دي؛
١٠١ – یاد یې لره! هر څوک د ستاینې وړ دی؛
١٠٢ – زامن دې وهڅوه، له شپاړس کلنۍ وروسته پس له وخته کار وکړي؛
١٠٣ – څه چې لاسلیک کوې، لومړی یې په غور ولوله! یاد یې لره غټ لاسلیک د څه ورکولو او وروکی هغه د څه تر لاسه کولو نښه ده؛
١٠٤ – نورو ته دویم چانس ورکړه، نه دریم؛
١٠٥ – بې ارزښته شیان لومړی وپېژنه، بیایې پرېږده؛
١٠٦ – په غوسه کې هېڅه مکوه؛
١٠٧ – ډاډه اوسه او پر ځان له باور سره خونې ته ور ننوځه؛
١٠٨ – مینه ناک اوسه؛
١٠٩ – خلک پرېږده چې ودې پېژني چې څه ته د ټینگې یې او څه ته نه یې؛
١١٠ – له «ولې؟» ډېره گټه وکړه؛
١١١ – د خلکو ارزښت د هغوی له زړونو معلوم کړه، نه په بانک کې د هغوی له پرتې شتمنۍ؛
١١٢ – د هغه چا په څېر شه چې تر ټولو ډېر مثبت او خوځنده درته ښکاري؛
١١٣ – د لاس مینځلو د را څڅېدونکې بمبې جوړول زده کړه؛
١١٤ – هېڅ اندېښنه مکوه چې اولادونو ته دې ښه شیان نشې ورکولای، تر ټو ښه څه چې لرې ور یې کړه؛
١١٥ – لږ غوړ لرونکې شیدې وڅښه؛
١١٦ – د نوي گاونډي کره یو قاب خواږه د تیارولو له لیکلې لارښوونې سره ورووړه؛
١١٧ – سره (توره) غوښه لږه خوره؛
١١٨ – د یوې سیمې څرنگوالی د هغې د خلکو له چلنده سنجوه؛
١١٩ – مالگه لږ خوره؛
١٢٠ – پر سیاستوالو باور ونکړې؛
١٢١ – د هر ژوندي سري درناوی وکړه؛
١٢٢ – داسې کارونه کوه، چې له ارزښتونو سره دې سر خوري؛
١٢٣ – له مرگ و ژوند سره له تړلیو پېښو پرته هېڅه ته اندېښنه مکوه، ارام اوسه! هېڅه دومره مهم نه وي، لکه په پیل کې چې ښکاري؛
١٢٤ – هر څه دې چې له لاسه کېږي، د خپل مشر لپاره یې تر سره کړه، دا به دې د ژوند تر ټولو ستره پانگونه وي؛
١٢٥ – په تېرو تېروتنو دې مه ژاړه، مازې یې ترې زده کوه او مخ ترې اړوه؛
١٢٦ – د ښوونځي د شاگردانو د لاسي کارونو په نندارتون کې گډون کوه او تل یو څه ترې را نیسه؛
١٢٧ – مه پرېږده ټیلفون دې د ژوند ښې شېبې در خرابې کړي! ټیلفون ستا د کارونو د اسانولو لپاره دی، نه د هغه چا لپاره چې زنگ یې در وهلی؛
١٢٨ – که چا ستایلې، له زړه «مننه/ خوښنه» ویل یې تر ټولو غوره ځواب دی؛
١٢٩ – د ماشومانو خوبونه پرېږده (له ځانه ماشوم مه جوړوه)؛
١٣٠ – ښه بایلونکی اوسه؛
١٣١ – ښه گټونکی اوسه؛
١٣٢ – پر نورو څندې ته نیوکه کوه (نه د خلکو تر مخ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولس گرامه ماغزه؛ د جګړو د کلونو محک

ګل احمد «محبت»

دولس ګرامه ماغزه کتاب کـه پـه لومړي ځل سړی وګوري نو فکر کوي چي دا به د اعصابو او ماغزو په اړه کوم طبي څېړنه وي، ځکه د سري تلوسه او سپنس ورسره پیدا شي چي دا اثر باید ولولي، خو کله چي د کتاب پاڼي پرانیزي او لړلیک ولولي نو کاملاً یې ګومان اپوټه وخېژي، همدا چي د لړلیک موضوعات ولوستل شي سړی په ځان پسي دومره راکاږي چي له لومړۍ تلوسي یې دا څو چنده زیاته ده، د یوې سپېڅلي جګړې په نوم د یو مجهول جنګ په بیان کي دا هم له ذهنه نه وځي چي ولي دا اثر او دولس ګرامه ماغزه؟؟ د ماجرا او بدبمختیو په دې سفر کي سړي ته هله دا نوموړه واضحه شي چي کله له پېښوره د ازاد شوي او فتحه شوي کابل شوق وکړي. کله چي سړی په کابل کي د فاتحینو په منځ کي په ناخاپي ډول را ایسار شي، له خبرو مخکي له موټره کوز کړی شي، په وهلو او د بولو زغروال ټانګ ته وخېژول شي، د ټوپکونو میلي ورته سیخي شي او د کونداغونو تر ګوزارونو لاندي راشي او کله چي له سړي د حکمتیا او سیاف د جرمونو بدله وغوښتل شي او دا تور هم پرې ورپورې شي چي تاسو له افغانستانه پښتونستان جوړوئ نو هله به ورته پته ولګي چي دولس ګرامه ماغزه څه معنا؟ دا نو هغه وخت څرګنده شي چي د وحشي ملېشو د سرلښکر مرستیال عبدالمجید روزی تفنګچه په لاس او د غابښونو په چیچلو درته ووایي چي: (میفامم که ادم سیاسی استی خود ته میگی که ده کله ام دوازده ګرام مغز اس ده کله مم دوازده ګرام مغز اس مارا خام کله میګفتنین، مالوم میشه که خام کله اس؟) خو د دولسو ګرامو مغزو کیسه همدلته نه خلاصیږي.

دولس ګرامه ماغزه په ژونده بڼه د افغانستان ژوندی تاریخ بیانوي، د دې اثر تر ټولو ښه ځانګړنه دا ده چي هر څه د لیکوال د سترګو لیدلی حال دی، ده هڅه کړې چي تر ډېره بریده د پېښو او واقعاتو لپاره کره او موثق دلایل وړاندي کړي چي ښې بېلګې یې د ډاکټر نجیب الله او اوو رهبرانو او د رهبرانو ترمنځ د لیکونو تبادلې دي، ډېر شیان حقایق وي خو موږ یې د یو شمېر خلکو له خولې نه شو اورېدای، د بېلګې په توګه: د دولس ګرامه ماغزه په خبر حقایق موږ د یو کمونست له خولې نه شو اورېدای خو که دغه حقایق موږ ته د ننګیال په څېر یو مجاهد بیانوي نو د واقعاتو په لا کره توب د ثبوت ټاپه وهي، خو د لیکوال ادبي جرائت او شهامت د ستاېلو دی چي د هغه چا په اړه له حقایقو پرده پورته کوي چي د هغوی د ژوند فلسفه لا اوس هم د نورو پر مړینه ولاړه ده. د لیکوال دا جرائت د ستایلو دی چي د داسي یو چا په اړه هغه حقایق وایي چي ټوله ټولنه یې لا اوس هم کافر او د افغانانو قاتل ګڼي. د ډاکټر نجیب الله هغه لیکونه رابرسېره کوي چي د سولې او اسلام په نامه یې یو شمېر جهادي رهبرانو ته لیکلي. د ډاکټر نجیب الله هغه لیکني او تیلفوني غوښتني چي له یو شمېر مخورو افغانانو یې کړي دي چي راشئ د سولې په فضا کي واک په لاس کي واخلئ او د دې ولس د هوساینې لپاره کار وکړئ خو هر چا منفي ځواب ورکړی، د دې ټولني پر وړاندي د ډاکټر نجیب الله په حقه ګڼل د بلا په خوله کي د ځان ورکول دي.

دولس ګرامه ماغزه ډېر په کره او دقیق ډول د افغانستان د جهاد د اوو رهبرانو شخصي سیاسي ژوند خلکو ته د حقیقت په هنداره کي ورښيي، ایا د دوی مبارزه د اسلام لپاره وه او که د قدرت لپاره؟ دوی چي کوم شعارونه په پاکستان کي د اسلام په نوم او د اسلامي نظام د جوړېدو په پار ورکول ایا دا رښتیا وو؟ ایا د دوی د اسلام او کفر ټاپې د دین او مذهب لپاره وې او که نه د شخصي او ګوندي ګټو په خاطر؟ هغه استاد سیاف چي عربو به عمر ثالث یا دربیم عمر باله مبارزه یې د څه لپاره وه؟ هغه سیاف چي تقریر ته به یې عربو او عجمو ژړل او ده به ویل چي تر هغې د بنین سیوان د روغې جوړې ریل ګاډي زما په ککرۍ تېر نه شي افغانستان ته نه شي رسېدای خپله ژمنه یې عملي کړه؟ هغه استاد سیاف چي د یو زندیق او کمونست په نامه یې د کابل د څو ځله ورانېدو غوښتنه کوله اوس په څه حال کي دی؟

ایا جنرال دوستم مجاهد دی؟ هغه دوستم چي هم د ډاکټر نجیب الله نظام وخوړ او بیا یې ملېشه وو ځانونه د کابل فاتحین بلل او په یو او بل نوم یې پښتانه او مسلمانان وځورول. ایا دوستم په رښتیا خالد بن ولید دی؟ ایا حضرت صیب له زړه نه او د اسلام په خاطر دوستم ته خالد بن ولید ویل که د خپل واک د غځونې په پار یې دا کار کړی و. کله چي د جګړو په کشمکش کي دوستم ته کافر او مرتد وویل شول ایا دا هم د اسلام له نظره و؟ ایا استاد رباني په رښتیا د هېواد ولسمشر او رییس جمهور او که یو نشنلست و؟ په دولس ګرامه ماغزه کي د استاد رباني هغه خطونه او شفاهي ویناوي رابرسېره شوي چي ده خپلو ازبکو ته ویل د افغانستان په تاریخ کي یو چانس موږ ته په لاس راغلی، زه رییس جمهور یم، مسعود د دفاع وزیر او. . . ایا حکمتیا له لومړي سره همداسي مجهول سیاست درلود او یا په بار کي کوږ لرګی و او که اوس داسي شو؟ او ایا احمد شاه مسعود د اسلام لپاره مبارزه کوله او په رښتیا ملي قهرمان دی؟ دا ټول واقعیتونه او سپړنې په دولس ګرامه ماغزو کېږي.

بې له شکه چي په هېواد کي کمونستان او د روس غلامانو ناویلي ظلمونه کړي دي خو په خپله یو مجاهد وایي چي مجاهدینو په کابل کي داسي کارونه وکړل چي د ثور د اوومې تړو مخ یې ورسپین کړ، په دولس ګرامه ماغزو کي په څرګند ډول په کابل کي د مجاهدینو هغه ناویلي ظلمونه او وژنې بیان شوي چي سړي یې د ویلو لپاره هېڅ کومه ژبه او الفاظ نه لري. په دغه اثر کي په ښکاره ډول د مجاهدینو مبارزه د پاکستان او پنجاب په خوښه ګڼلې چي اوس یې هم موږ په خپلو سترګو ګورو او له همدې نادودي اوس هم رنځ وړو. کله چي مجاهدینو کابل فتح کړ نو د مسلمانانو په وینو یې ولمبوه، د دې اثر ترټولو لویه ښېګڼه دا ده چي لیکوال له خپلي مشاهدې او له ثبوت سره هغه څه رااخیستي دي چي په ولس کي خوله په خوله د مجاهدینو په اړه ویل کېږي.

د بېلګې په توګه کابل کي د سپیو له خوا د مړو جسدونه خوړل، د خلکو لوڼي له ځان سره بیول، پر هلکانو جنسي تېری کول، چور، لوټ او تالان کول، د مرکزي اداري نه شتون، په یو ښار کي په یو څو نوموړو د خطبو ویل تردې چي خلکو د مجاهدینو په نظام ملندې شروع کړې او دا خبره خوله په خوله شوه چي هفت خر تانه بګیرید یک ګاو مارا پس بدهید!!!

د لیکوال د خپلي مشاهدې دوه واقعې ډېرې په زړه پوري دي. وایي مجاهدینو یو څوک را ایسار کړی و او په کنداغونو یې واهه، ده ویل په دا خوله خوله مي ووهئ! وهونکي کرار شول، پوښتنه یې ترې وکړه. هغه ورته وویل په همدې خولې مي دعاګاني کړي چي خدایه مجاهدین کامیاب کړې ځکه مي اوس دغه حال دی. ترټولو تریخ او د دغو ظلمونو ثبوتي واقعیت خو لا دا چي په یوه ځلور لارې کي هزاره ګانو یو لاروی را ایسار کړ، جېبونه یې ورته تش کړل خو د ده واسکټ یې خوښ شو، نو ورته یې وویل واسکټ وباسه! هغه ورسره پرتوګ او کمیس هم وویستل او لوڅ لغړ یې شعارونه ورکول چي زنده باد اسلام او زنده باد مجاهدین او. . .

د اثر پر ټولو خوبیو سربېره چي به کیسه ییز ډول لیکل شوی او سړي د واقعیتونو په موندلو او اورېدو پسي ځان پسي راکاږي د طنز برخه یې لا خوږه ده، کله چي مجاهدینو کابل فتح کړ نو په وزارتونو یې لانجي شوي، ځکه نو په تنظیمي وېش کي نااهلو ته څوکۍ ورسېدې، کله چي د دوی یو وزیر وزارت ته ولاړ د یوې نجلۍ نوکان

یې اوږده ولیدل، نو په حیرت یې ورته وویل: دا نوکان دې د استنجا پر مهال نه په تکلیفوي؟ ترټول خندوونکې خو لا دا چې کله مدیر غفار د ترانسپورت وزیر شو ځان به یې د ترانسپورت وزیر مدیر غفار معرفي کاوه، د طنز په برخه کې یې تر ټولو لویه خوبي دا هم ده چې په ترخو او دردوونکو حالاتو کې هم د طنز ژبه په کې کارول شوې ده، کله کله په ژړا کې هم سړی ته د قانع صیب (الله گل دانه دانه) او ښکنځلې خندا ورولي. کله چې احمد سینا د مرگ په خوله کې قومندان عبدل ته په ډوزو او لافو سر شي نو سړي ته رحیم پوف رایاد شي او د عبدل به پټ پټ له ځانه سره خاندي. د خوستیانو او پکتیاوالو اصطلاحگانې لا هم په خوندور حالت لیکل شوي دي او چې په جبهه کې دې د هاشم خان واسکټ خېرن شي او یاران دې پرې ملنډې وهي. تر ټولو خوندور طنز خو لا دا چې استاد رباني له ډېره غمه او وېرې خپل پرتوگ چپه اغوستې و او قرض ورکه سیاف ته ضامن ترې گلبدین واخله او راشه بیا مې. . . واخله. د طنز په برخه کې د مجاهدینو او رهبرانو کاریکاتورونه رسمول هم یو ځانگړې او جلا کیف لري.

پر دومره ښکلو سربېره دولس گرامه ماغزه له یو شمېر کمزوریو او تېروتنو هم نه دی خلاص. سره له دې چې ژبه یې روانه، ساده او عام فهمه ده او په ښه صحافت چاپ شوی، یو شمېر گرامري تېروتنې په کې لیدل کېږي، د بېلگې په توگه په یو شمېر ځایونو کې یې یا گانې نه دي مراعت شوي چې سړی پرې ځو ځو ځله د جملې بیا بیا لوستو ته اړ کېږي.

پیکره‌ی بی سر

مصطفی عمرزی

جامعه ي پشتون ها، از زماني که حضور شکوهند و محسوس تاریخي را در بیش از ۶۰۰ سال تاکنون، تداوم بخشیده است، از مزایای آن حاکمیت ها و رهبران خویش نیز مستفید شده اند که نه فقط پشتون، بل همه پذیر بودند.

پس از شهادت محمد داوود، مردم ما مانند پیکره ي بي سر، در حالي که بخش قابل ملاحظه جوامع اقلیت ها تحت چتر تنظیم ها و احزاب چپي وراستي منسجم و جهت خواسته هاي قومي بسیج می شدند، در خلای رهبری قومی قرار گرفتند. آنان با تعهدات میان تهي و ناشي از بدفهمي و اشتباهات هر دو جانب چپی و راستی، در جایی افول کردند که رفقای کمونیست (خلقی)، بدون کمترین زمینه هاي اجتماعي، با حماقت تمام، سهم و دارایي هاي قوم خویش را نیز بخشش می کردند.

رفقای خلقی با تیشه به ریشه ی بنیاد های سیاسی و اجتماعی ما، با شورویان، ستمیان و پرچمیان، خیانت هاي هایش را توجیه کرده اند. متاسفانه جناح دیگر با فرورفتن در اعماق اخوانیسم سیاسی (در واقع تروریسم بین المللی) و تعهداتی که آنان را ناگزیر و حتي غافل مي کردند بخشی از مردمان زیر لواي شان، بخشي از جامعه ي پشتون هاي افغانستان اند و حقوق قومي نیز دارند، به ما آسیب زده اند.

دو جانب چپی و راستی، مردم ما را دچار بلایا ساخته اند. اینك در افول مردمسالاری توریدی، در جوي که براي اقلیت ها، تنوع رهبری می سازند تا به گونه اي بحث ستیز قومي برای انحصار گرمتر شود، با چنین رویکرد هایی به بزرگ نمایی محور هایی نیز پرداخته اند که در همه ی آن ها، عداوت با ما به چشم می خورند.

روند ستم ملی بالای بزرگترین قوم افغانستان (پشتون ها) و ضیاع حقوق آنان، از شتاب نمانده است. متاسفانه تحمیل حاکمیت های ائتلافی که با پشتوانه ی خارجی به مغز استخوان مملکت رسیده اند، روی اصل پشتون ستیزی نیز استوار می باشند. اگر چنین نباشد، توزیع قدرت به اساس سهمیه ی قومی، هرگز با این انتقادات توام نمی شد تا با چشم داشت به حقوق اکثریت، بی خانمانی اجتماعی را به نفع مخالفان وسعت بدهند.

این که بستر اجتماعی پشتون های افغانستان به شدت خشن شده است، در نبود رهبری قومی نیز است که تا قبل از هفت ثور، وابسته به شخصیت ها ملی و پشتونی بود. مردم ما را با خلای فکری، به جبهه ی مخالفانی می کشانند که به سهولت با تادیه ی اسلحه، آنان را قادر می سازند به سوی بی عدالتی ها آتش بگشایند.

نیاز ها براي رهبري واحد قوم پشتون، همانند سر برای این پیکر عظیم اند. با ساخت این تعقل، بیش از همه، توحید ظرفیت هاي بشري ما جلو تشتت و بحران عظیم فکري را می گیرد؛ زیرا گروهي را مخالفان مسلح و بعضی را مخالفان داخلی به انزوا کشانده اند؛ شماري را جهت منافع دیگران بسیج مي کنند و توده هاي کثیر را در بي خانماني عظیم قرار داده اند تا با بلاتکلیفي، گوشت دهنه ي هر سلاحي باشند.

در یک زمینه ی مدنی که از کثرت و تنوع قومی کشور یادآوری می شود، شاید تجویز نسخه ی فرد محور، درست به نظر نیاید، اما در جامعه ی ما که زمینه ی مدنی نیز به ابراز وجود ابعاد منفی انسانی کمک می کند، دیدیم که اگر حول محور تباری گرد نیایم، مردم ما که در گروه های مختلف قبیله یی، شهری، روستایی، ایدیالوژیک، دری زبان، پشتوزبان و جناح های متخاصم سیاسی از چپی به راستی و از شمالی به جنوبی تقسیم می شوند، چنانی که در پس منظر تاریخی از یک بازوی واحد عمل کرده اند، محروم می مانند.

البته ادعا ها برای داعیه ی قومی ما کم نیستند، اما مجریان این ادعا ها با کمترین آگاهی از تنوع تباری ما و لغزش های فرهنگی، سیاسی و اجتماعی خویش، بیشتر نماینده گان بخش هایی اند که با چند نفر گردآمده اند. مثلاً دفاع در دایره ی زبان پشتو، میلیون ها پشتون دری زبان یا غیرپشتو زبانی را از احاطه ی وحدت دور می کند که اگر به سطح منطقه توجه کنیم از هند تا آمو و از کشمیر تا اصفهان، تاریخ و تنوع فرهنگی دارند. در بُعد دیگر، عدم لحاظ مذهبی بودن مردم ما، آن فعالان پشتون را دچار مصیبت می کند که هرچند از قوم می گویند، اما طرز برداشت اکثریت مذهبی یا روستایی ما از داعیه ی آنان، به شرک قوم پرستی تعبیر می شود. افزون بر این، توجه بر نزاکت های اجتماعی که در این کشور، در کنار بیش از ۲۰ میلیون پشتون از مجموع سی میلیون افغان، بیش از ۳۰ زبان و ۵۰ قوم دیگر داریم که نه فقط فرهنگ ها و هموطنان شمرده می شوند، بل افغان، برادر، پدر، مادر، خواهر و شرکای زنده گی ما بودند و هستند.

در مثال دیگر، هراس های ناشی از تشتت آرای پشتون ها، به این درک کمک می کند که بر اثر تقسیم آن ها، تضعیف می شویم. محور تباری کمك خواهد کرد مردم ما حول منافع مشترک، اعم از دري زبانان و پشتوزبانان، جوامع روستايي و بخش قابل ملاحظه ي جامعه ي ديني ما، به ویژه زماني که سرنوشت افغانستان (انتخابات)در میان است، گردهم آیند تا حداقل در کمترین توقع، براي دشمنان خویش، راي ندهند.

رهبري واحد ما، نباید تنها به مفهوم بسیج پشتون ها براي تامین منافع قومي، بهانه شود. چنان چه آوردم، جامعه ي پشتون هاي افغانستان با تنوع، خلط و حضور جغرافیایي عظیمي که در ۳۴ ولایت افغانستان دارند، بر اثر ملکیت ها و تعلقات قومي و خویشي با دیگران، بدون غیرپشتون ها به راحتی نخواهند توانست به عدالت اجتماعی برسند؛ اما اگر ذهنیت هاي غیر پشتوني حاکم باشند و از فرصت هاي تجاوز بیگانه، استفاده کنند، مردم ما حق دارند تحت رهبري واحد قومي، سمت خود را با درک حقوق انساني خویش جهت روشن شدن موضع دوست و دشمن، واضح سازند و اجازه ندهند بر اثر شرایط، وقتی فقط بحث انتخابات در میان است، از تفاهم صحبت کنند، اما زماني که از امتحان گذشتند، دشمنی ها را به نام حقوق، توجیه می کنند.

بار ها دیدیم که در خوان ما شریک شدند، اما پس از بُرش آن، از نان ما به نام خویش می خورند. افراد زیادی را می شناسیم که از سوی پشتون ها وارد دولت شده اند و بر ضد ما، سوء استفاده می کنند.

رهبري قومي را در صورتي که جامعه ي افغانستان در کل در مسیر آرامش، رفاه و امن طي طریق کند و نیازي به موانع نباشد، حداقل در شرایط کنوني و مقطعه یي براي رهایي ظرفیت هاي بشري خویش از چنگال سیاست ها و برنامه هاي مذمومی مي خواهیم که زیان آن ها نه فقط ارمغان فقر و اندوه قوم پشتون بوده اند، بل با نبود وحدت فکري همتباران ما، کشور را تهدید می کنند.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دانش خپرندویې ټولنې نوي چاپ کړي کتابونه

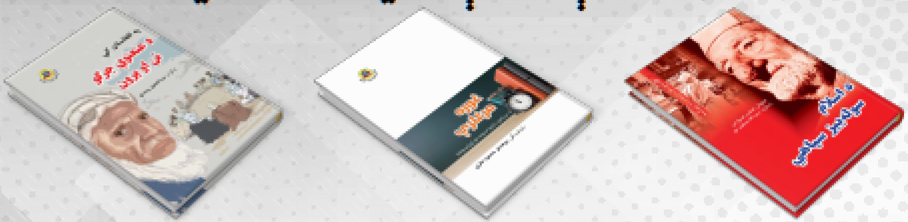

د تر لاسه کولو ځای
سالنګ وات، انحصارات، د پخواني ملي سینما څنګ ته،
دانش کتابپلورنځی- کابل
ډیجیټل: 0783835153 مطبعه: 0700449298
بریښلیکونه: spinsahaar@gmail.com | danishdigital2020@gmail.com
میوند جاده، پخته فروشي کوڅه، خلیل مارکیټ، دانش کتابخانه
احمد شاه بابا مېنه (ارزان قیمت) شهید داود خان څلور لارې، داود خان او پي ته

مخامخ، پولان مارکیټ، کتابستان
میرویس میدان (کوټه سنګي)، مینه بار مارکیټ، استقلال کتابخانه- کابل
کندهار: کرور کتابخانه او صداقت کتابخانه
ننګرهار: ختیځ خپرندویه ټولنه او مومند خپرندویه ټولنه- جلال آباد
پکتیا: روحاني خپرندویه ټولنه او ما شاء الله کتابخانه- ګردیز
خوست: ژوندون کتابخانه او رنا کتابخانه
مزار شریف: کتابفروشي حاجي عبدالقیوم

د افغانستان د نشه‌يي توکيو د مخنيوي وزارت ډايرېکټر جنرال محمد عثمان فروتن وايي: «سږ کال په افغانستان کې ۸۹ سلنه افيون په هغو سيمو کې کرل شوي چېرته چې د ترهګرو او وسله‌والو فعاليتونه زيات دي». دی وايي، سږ کال افغان چارواکيو ۴۳۳ ټنه نشه‌يي توکي نيولي او د نشه‌يي توکيو د قاچاق په تور نږدې د څلور زره شکمنو کسانو پر ضد د هېواد د قوانينو له مخې عمليات شوي دي.
په افغانستان کې د کوکنارو کر او د افيونو او نورو نشه‌يي توکيو نړيوال مارکيټ ته قاچاق يوه نړيواله ستونزه جوړه شوې. ددې درې وارو ګاونډيو هېوادونو تر منځ ددې ستونزې د مخنيوي لپاره مرسته او د معلوماتو شريکول يو ښه اقدام دی، خو تر څو چې د کوکنارو د کر او د افيونو د پيداوار لاملونو ته پام ونشي دا ستونزه به هواره نشي.
امريکې د تېرو ۱۷ کلونو په لړ کې په افغانستان کې د کوکنارو د کر پای او د نشه‌يي توکيو د مخنيوي لپاره افغانستان ته ۸ ميليونه ډالر بوديجه ورکړې، خو سره له دې هم د کوکنارو کر ختم نشو او نه په دې لړ کې کېدونکيو هڅو نتيجې ورکړې دي...

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library